

Protocol contra les agressions sexistes a festes majors

Estudi al voltant de les violències sexuals
en contextos d'oci nocturn a l'espai públic

Carla Alsina Muro
alsina.carla@gmail.com
Màster en Estudis de Dones Gènere i Ciutadania
Tutora: Neus Roca Cortés

ÍNDIX

Introducció .- Què em porta a escriure?	2
Delimitació de l'estudi i aspectes metodològics.....	3
Primer capítol .- Marc patriarcal de les agressions sexuals	4
Un model d'organització social binari: el sistema sexe – gènere.....	4
Una sexualitat normativitzada en les relacions de gènere.....	6
Una relació amb l'espai conformada per l'expressió pública i privada del gènere.....	8
La violència del model social dels gèneres	10
Segon capítol .- El paper de les violències masclistes i les violències sexuals.....	11
Marc normatiu i delimitació del fenomen.....	12
La prevalença de la violència sexual.....	15
Les agressions sexistes en contextos d'oci nocturn.....	23
Tercer capítol .- Accions per l'abordatge de les agressions sexistes a l'espai públic en context d'oci nocturn.	25
Panorama Actual	25
Propostes d'abordatge.....	28
Anàlisi de continguts i valoració política.....	35
Reflexions finals	43
Agraïments	46
Bibliografía	47

Introducció .- Què em porta a escriure?

Aquest estudi parteix de les ganes de dotar d'un marc conceptual i teòric a una intervenció comunitària anomenada “Protocol contra les agressions sexistes al Poble Sec” que es va iniciar a principis de l'any 2015 i que segueix com a iniciativa feminista comunitària auto-organitzada. Des del *Grup motor del protocol*¹ vam plantejar una hipòtesis implícita en la nostra acció política que venia a dir: elaborant un protocol i realitzant una campanya i una intervenció associada a aquest protocol, visibilitzem i incidim fomentant el lliure gaudi de les festes majors eradicant les agressions sexistes associades als contextos d'oci nocturn.

Aquesta iniciativa per a prevenir la violència sexual en espais d'oci nocturn des d'una perspectiva de gènere, també necessita d'eines per a la reflexió col·lectiva, alguna de les quals apareixen en l'apartat final amb l'anàlisi comparatiu d'altres iniciatives vinculades a l'eradicació de la violència sexista en espais d'oci nocturn.

El punt de partida del *Grup motor* va sorgir a partir d'un anàlisi de necessitats on vam identificar que la nostra quotidianitat està marcada per les relacions heteropatriarcal. A més fent explícit que en els contextos d'oci i festa és on moltes vegades s'expressa l'aspecte més coercitiu d'aquestes relacions heteropatriarcal, la violència sexual i altres agressions associades en l'eix de discriminació del sexisme². En el moment d'iniciar el procés de concreció de la iniciativa vam valorar que les campanyes de prevenció de la violència sexual s'han enfocat tradicionalment a convidar a les dones a modificar pautes de comportament per evitar ser assetjades. També vam veure que des de fa alguns anys, han emergit múltiples campanyes que interpel·len directament als homes sobre les seves actituds i alhora fomenten una coresponsabilitat en la generació d'un nou model de relacions social.

D'aquesta manera vam creure pertinent treballar en aquesta direcció en els nostres espais festius, a partir de la generació d'una iniciativa amb uns continguts afins i una metodologia comunitària. A més també

¹Nom amb el qual vam començar a treballar. Actualment ens denominem “Poble Sec Feminista” i seguim funcionant com a grup motor de la iniciativa del Protocol i del procés comunitari. D'ara en endavant: *Grup motor*.

²OSBORNE, R. (2009): *Apuntes sobre violencia de género*. Barcelona, Edicions Bellaterra, Serie General Universitaria.

hem volgut incidir en combatre altre formes de violència sexista com l'assetjament i discriminació a persones LGTBI, ampliant la mirada del sexisme i trencant amb l'heterosexualitat obligatòria.

Delimitació de l'estudi i aspectes metodològics

Aquest treball té un fort desenvolupament teòric i en aquest sentit ha estat fonamental la fonamentació a partir d'una lectura acurada d'autores de diverses disciplines. Alhora també ha sigut de molta rellevància la concreció conceptual al voltant de les violències sexuals per explicar les violències sexistes, i també l'anàlisi de dades per l'exploració del fenomen i l'abast del mateix.

Després d'emmarcar l'estudi de forma conceptual i fonamentar-lo teòrica i pràcticament, el treball tracta d'aprofundir en la problemàtica de forma concreta a partir de l'estudi de cas triat i el treball de camp desenvolupat. Prendrem el marc de l'estat espanyol per desenvolupar un estudi de cas de l'auge de polítiques i actuacions per intervenir en l'àmbit de les violències sexuals, veient com en aquest territori aquestes polítiques tenen una àmplia extensió institucional i promoció en aquests darrers dos anys.

El cas espanyol constitueix un cas paradigmàtic en la intervenció en els espais festius al carrer, tant pels seus avanços com per la diversitat de polítiques i models en desenvolupament³. Per aquests motius considerem que de la seva anàlisi és possible extreure hipòtesi que es poden generalitzar i, en el futur, contrastar amb altres casos i altres models que a dia d'avui comencen a explicar ja amb un major desenvolupament d'aquestes polítiques.

El treball de camp s'ha basat en dues tècniques de recerca l'anàlisi documental i l'observació acció participant en el procés del *Grup Motor* del protocol contra les agressions sexistes al poble sec on vaig iniciar la participació i pertinença política al Maig del 2015 i actualment segueix actiu.

Així concretament l'objectiu principal de la recerca és el d'elaborar un marc conceptual i teòric sobre les agressions sexistes a festes. A nivell específic la recerca tracta d'emmarcar les violències sexuals en contextos d'oci nocturn, analitzar les intervencions al voltant de les violències masculines a festes

³Per delimitar el present estudi de cas s'ha realitzat una recerca a nivell internacional i hem detectat una alta prevalença d'aquest tipus d'iniciatives a nivell de l'estat espanyol en contrast amb altres països on estan intervenint més a nivell d'assetjament al carrer i als transports públics.

populars, i finalment, aprofundir en diferents iniciatives d'intervenció a l'estat espanyol.

Aquest treball parteix d'un assemblatge teòric i vivencial, d'una forta convicció política, que busca transformar les relacions per incidir en les vivències col·lectives i individuals, perquè *allò personal és polític*.

Primer capítol .- Marc patriarcal de les agressions sexuals

La Declaració Universal de Drets Humans del 1948 reconeix el dret a la seguretat com un dret fonamental, estrictament vinculat al gaudiment d'una plena ciutadania. Actualment tot i que a Catalunya el dret de les dones a la seguretat i a una vida lliure de violències està reconegut, les dones continuen patint diverses formes de violències, tant a l'àmbit familiar, de parella i laboral com a l'àmbit social o comunitari, que és del que ens ocupa en aquesta recerca.

Un model d'organització social binari: el sistema sexe – gènere.

Per entrar en l'anàlisi de les formes de relació establertes entre dones i homes - com a paradigma d'aquest model social binari - cal endinsar-nos en l'anàlisi de les relacions d'un sistema de poder que defineix condicions socials diferenciades per a homes i dones en raó dels papers i funcions que els hi han estat assignades socialment així com les relacions de poder i dominació associades.

La incorporació del concepte de "gènere" principalment ha tingut la finalitat de visibilitzar el caràcter construït de les diferències biològiques entre homes i dones i l'ús estratègic que, en gairebé totes les societats, s'ha fet d'aquestes diferències per justificar la subordinació d'aquestes últimes. La categoria gènere s'utilitza, actualment per indicar la forma cultural que adquireixen les diferències anatòmiques entre femelles i mascles de la espècie humana.

El concepte del sistema "sexe – gènere" emergeix i s'utilitza per primera vegada per Gayle Rubin en el

seu article "El tráfico de mujeres: notas sobre la economía política del sexo", publicat al 1975⁴. Per Rubin, "un sistema sexo/género es un conjunto de acuerdos por el cual la sociedad transforma la sexualidad biológica en productos de la actividad humana y en las cuales estas necesidades sexuales transformadas, son satisfechas⁵".

L'evolució que aquestes categories teòriques ens mostren com aquestes han pres forma com a objecte d'interès per al pensament feminista. A més dibuixen com la seva implicació i aprofundiment han marcat una divisió en el cos teòric del feminisme. L'ús de la categoria gènere per part de les teòriques feministes va tenir i té com a objectiu l'atac al determinisme biològic⁶.

No obstant, la relació entre sexe i gènere també té uns orígens força sospitosos. Aquest sistema dualista és sustentat a partir de la contraposició naturalesa i cultura, on el sexe es relaciona amb la primera i el gènere amb allò cultural. Segons aquesta idea el gènere és socialment construït, mentre que el sexe és biològicament determinat, i serà sobre aquesta oposició entre natura i cultura on el feminisme de la tercera onada posarà la mirada crítica.

Les postures biologistes argumenten que les diferències entre dones i homes responen a propietats bioquímiques de les cèl·lules, les característiques estan determinades pels gens. Aquestes postulen que les diferències entre homes i dones tenen origen biològic i, que per tant, l'organització social la pot en tot cas fomentar o reprimir, però no modificar-la. D'aquesta manera els subjectes es construeixen sota unes diferències "naturalitzades" a les quals, posteriorment, els atorga estatus jerarquitats⁷.

La sospita recau sobre la idea de l'existència de cossos anteriors a la jerarquia, qüestió que com en el cas de la categoria "raça" ha estat utilitzada per justificar la desigualtat, en aquest cas, de les dones⁸. Aquesta

⁴RUBIN, G. (1996) "El tráfico de mujeres: notas sobre la economía política del sexo". En *El género: la construcción cultural de la diferencia sexual*, compilado por Marta Lamas, 35-98. México, Puegunam.

⁵ Ibid pàgina 44

⁶HAWKESWORTH, M. (1999) "Confundir el género" *Debate feminista*, México, Metis Productos culturales, año 10, Vol. 20.

⁷ MISSÉ, M i COLL-PLANAS, G. (2010) *El género desordenado. Críticas en torno a la patologización de la transexualidad*. Madrid, Egales.

⁸STOLCKE, V. (2010) ¿"Es el sexo para el género como la raza para la etnicidad?", re-editado en F. Cruces Villalobos y B. Pérez Galán (eds), *Textos de Antropología Contemporánea*, Madrid, Universidad Nacional de Educación a Distancia, 315- 348.

concepció defensiva, per exemple, la idea de identitat femenina i masculina diferenciada amb anterioritat al desenvolupament del subjecte en el marc de les relacions d'una societat concreta.

Altres mirades sobre les categories sexe i gènere contempen els dos elements com a font de desigualtat.

Diverses autores feministes han elaborat propostes amb la finalitat d'entendre quins models relacionals i quins valors simbòlics s'han posat en marxa, en cada context determinat, per establir una jerarquia de valor sobre la base de la diferència. Algunes referents d'aquests postulats són Kate Millet⁹, Monique Wittig¹⁰, Germaine Greer¹¹ i Adrienne Rich¹², entre altres. Aquestes pensadores, a banda de considerar el sexe i el gènere com a constructes socials, alludeixen a les activitats associades amb allò femení com a coercitives i obren la porta a parlar sobre la heterosexualitat obligatòria.

Finalment, més profundament, l'anomenat feminisme de la tercera onada, des d'un anàlisi postestructural i deconstructivista, es posen a revisió les polaritats masculí i femení, cultura i natura, etc. A partir de les identitats transgressores com els travestis, lesbianes, gays, etc. Que reclamen múltiples identitats associades a estatus on, el sistema dicotòmic, no pot donar resposta. En aquest sentit Butler¹³ afirma que la recerca d'identitats sexuals binaries només reforça la discriminació sexual que perpetua els rols associats al sexe i per tant l'escissió cultural.

Una sexualitat normativitzada en les relacions de gènere

Si parem atenció en quins son els elements que han anat articulant la identitat femenina, com a identitat subalterna en el sistema sexe – gènere, trobem la sexualitat en un lloc privilegiat i central per a la construcció de normes associades al gènere¹⁴. Això és deu al caràcter eminentment privat que se li ha assignat a la sexualitat femenina ha tingut fins al dia d'avui, cosa que reprendrem més endavant i que té

⁹MILLET, K. (1995) *Política Sexual*, Madrid, Cátedra.

¹⁰WITTING, M. (2006) *El pensamiento heterosexual*, Madrid, Egales.

¹¹GREER, G. (2004) *La mujer eunuco*, Madrid, Kairos.

¹²RICH, A. (1980) *Compulsory heterosexuality and lesbian existence*, Signs, n5.

¹³BUTLER, J. (2001) *El género en disputa. El feminismo y la subversión de la identidad*, Buenos Aires, Paidós.

¹⁴DESPENTES, V. (2007). *Teoría King Kong*. Mdrid, Editorial Melusina.

a veure amb un altre dels aspectes de la construcció del gènere, és a dir, el caràcter públic o privat dels rols de gènere.

La sexualitat ha jugat un fort paper en la construcció femenina mitjançant el control del cos de les dones a través de normatives naturalitzades. Aquesta naturalització s'argumenta en el marc de la diferència sexual que comentàvem abans, travessada per l'eix de la biologia de la reproducció i la percepció de la sexualitat de les dones, lligada a la feminitat intrínsecament vinculada amb la naturalesa¹⁵.

Aquesta construcció està fonamentada i inscrita en la història d'occident, no només a partir de la mitologia i les religions - font principal d'enunciació - també a partir d'una reificació posterior a la inquisició, que postula l'amenaça d'una sexualitat no civilitzada i primitiva, monstruosa i depravada que porta el caos¹⁶. Aquest darwinisme social és plasmat en art i literatura, i serveix, eminentment, per justificar l'explotació i discriminació practicada sobre certs grups, en aquest cas, les dones, representant-les com a monstruoses i depravades.

Com veurem més endavant el compliment d'aquest pacte sexual està garantit mitjançant l'amenaça de violència, implícita en el marc simbòlic de les societats heteropatriarcal. Les tecnologies del gènere han construït una manera concreta i correcte de sexualitat femenina que, a més, és percebut en oposició a les experiències sexuals dels homes.

Per altre banda, la "naturalesa sexual masculina" és construïda sota els preceptes heteropatriarcal com a quelcom brutal, compulsiu, irresponsable i incontenible, orientada a la genitalitat i coitocentral. A més, és una sexualitat que s'encén per culpa de les dones, cosa que produeix un nou element justificatiu per qual les dones són obligades a constrènyer la seva sexualitat amb la finalitat de no desencadenar els perillosos desitjos masculins o sinó la culpa recaurà sobre elles.

Si les dones desenvolupen la sexualitat no normativa, el mecanisme coercitiu s'engega no només per la pressió i consideració del seu entorn familiar immediat, sinó pel marc social, educatiu, sanitari i legal que assumirà el control del que ha de ser jutjat com a correcte o incorrecte, reprobable o delictiu. Un

¹⁵TUÑÓN, J. (2008) *Enjaular los cuerpos: normativas decimonónicas y feminidad en México*. México, El Colegio de México.

¹⁶H. PUELO, A. (1997) *Mujer, sexualidad y mal en la filosofía contemporánea*. Revista de Filosofía nº14, 167 – 172.

control que col·loca la dona sempre "sota sospita" la clàssica separació entre dones castes i dones impures, així el gran mecanisme de control intern fa que quan s'exerceix una sexualitat promíscua o activa, les dones són culpades per la resta de dones i la resta de la societat, apartades o desprestigiades.

Una relació amb l'espai conformada per l'expressió pública i privada del gènere

“Allò personal és polític” és la consigna de les feministes dels anys 70 que ens porta al importantíssim anàlisi de la distinció públic i privat. La mítica consigna al·ludeix a aquesta dicotomia i alhora la qüestiona. Aquesta dualitat ens remet a les ciutats estat de l'antiguitat, on segons Hannah Arendt (Arendt, 1974) hi havia una divisió entre el món públic i el món privat, l'oposició essencial entre tots dos era la llibertat i la necessitat.

El primer era el món exposat de la polis, era el camp del polític, de les activitats relacionades amb el món comú. Era el lloc de la llibertat i de la relació entre iguals, reservat a la individualitat i a l'excel·lència, però també era el món que només podia “sobreviure si el nombre de ciutadans seguia sent restringit¹⁷”. L'esfera privada en canvi era el món ocult i privat de la família, de les activitats relatives a la conservació de la vida, sorgia de la necessitat, era l'àmbit de l'economia, l'àmbit de privadesa de cada “home”, en el qual es produïen les condicions de possibilitat del “ciudadà” grec. E

En el seu si la violència i la força es justificaven, en tal sentit les relacions eren entre desiguals, amb el cap de família al capdavant i els esclaus, dones i familiars supeditats. Llavors el regne de la llibertat va ser possible per l'existència de l'esfera privada, per la permanència dels esclaus i les dones al món de la necessitat, privats de drets i de tot reconeixement.

Amb aquesta descripció veiem com allò públic i allò privat constitueixen “una estructura que articula les societats jerarquitzant els espais: l'espai que s'adjudica a l'home i el que s'adjudica a la dona¹⁸” i que malgrat les evidents diferències històriques aquesta distribució té una característica recurrent: les activitats més valorades, les que tenen major prestigi les realitzen pràcticament en totes les societats els

¹⁷ ARENDT, H. (1974) *La condició humana*. Barcelona, Seix Barral.

¹⁸ AMORÓS, C. (1994) *Feminismos, igualdad y diferencia*. México, Universidad Autónoma de México, Pueg.

homes.

L'organització social dicotòmica arriba a l'últim racó de casa, s'amaga entre els llençols i també la trobem al carrer sense sortida més petit d'una ciutat. En aquest sentit trobem que el model de masculinitat hegemònica està orientat a la realització a l'àmbit públic, l'agressivitat, la competència i la demostració de força i d'independència, amb una necessitat d'afirmar constantment la pròpia masculinitat. En contraposició, el model de feminitat hegemònica s'orienta cap a la realització a l'àmbit domèstic, a la cura, la dependència, amb un missatge constant d'indefensió, debilitat i de necessitat de protecció.

Podem afirmar que l'espai públic és l'espai del reconeixement i aquest està íntimament relacionat amb el que es diu el poder¹⁹. En tal sentit és l'espai dels graus de competència, on les activitats poden contrastar-se amb certs paràmetres objectius i és factible establir nivells. Pel que a l'espai públic es produeix el principi de individuació, en canvi l'espai privat és l'espai del que no es veu ni és objecte d'apreciació pública.

El ja citat contracte sexual²⁰ planteja que la distinció públic privat té un caràcter ideològic, que oculta l'exclusió de la dona del contracte social, de manera que encara que les dones mai hagin estat completament excloses de la vida pública la seva manera d'estar en ella està ancorat en la seva posició en la vida privada, la distinció és per tant molt més que una distinció d'activitats socials diferents.

Llavors són dos aspectes que hem de tenir en compte, d'una banda la constatació de l'espai públic com a lloc del reconeixement i de la individualitat; d'un altre costat el caràcter ideològic que té la distinció públic privat i el seu paper en la perpetuació de l'assignació d'un estatus inferior a les dones, així com les limitacions de participació política que aquesta situació els imposa.

Centrant la mirada en l'espai públic copsem com el gènere imposa límits socials sobre allò que podem fer com a dones i homes, i també sobre el comportament que s'espera de nosaltres. Moltes vegades aquestes expectatives es tradueixen en estereotips de gènere, així com en la manera en què es configura el nostre entorn, l'espai públic, les ciutats i els territoris on vivim²¹. L'urbanisme amb perspectiva de

¹⁹Ibid p.68

²⁰PATEMAN, C (1995), *El contrato sexual*, Barcelona Anthropos.

²¹MUXÍ, Z; CASANOVES,R; CICOLETTO,A; FONSECA,M; G.VALDIVIA,B.(2011). ¿Qué aporta la perspectiva de género al urbanismo? Universidad

gènere²² aporta una visió més àmplia de les persones en plantejar que les dones i els homes viuen i experimenten l'espai de maneres diferents i alhora s'incorporen altres variables com l'ètnia, edat, religió, les diverses capacitats de mobilitat, etc. Elements que influeixen en la manera de viure l'espai.

L'accessibilitat, determina el caràcter públic dels espais; no obstant, aquest requisit fonamental en la pràctica real no es compleix, sobretot per a aquells éssers d'alguna manera inferioritats o estigmatitzats socialment. Per exemple la nit es constitueix com una barrera fonamental a l'hora d'ocupar i gaudir aquests espais, sobretot per a les dones. Però no només aquesta és un obstacle per a un gaudi democràtic de certs llocs oberts. La concepció i disseny d'alguns espais limiten la possibilitat d'accés a persones grans, amb diversitat de moviment, sigui perquè porten carro de bebè o cadira de rodes, etc. En aquest sentit, alguns espais públics semblen concebuts per a un individu d'una classe mitja universal, home, jove i sense limitacions de cap classe²³.

La violència del model social dels gèneres

En el cas de les dones, la feminitat hegemònica també gira al voltant del que Biglia²⁴ anomena els “mites prescriptius” que, naturalitzant la posició subalterna de les persones que són identificades com a dones, les fa amb més freqüència blanc de violències de gènere. Aquests inclouen veure a els subjectes inscrits dins de el gènere femení com: ‘éssers propietat de’; individualitats incompletes; dependents d'una obligatòria maternitat per poder ser; coses i/o cossos i finalment subjectes fràgils aliens a l'exercici de la violència. Aquests mites permeten que les pràctiques de violències de gènere en les nostres societats tinguin un caràcter normatiu, normativitzant i normal en lloc de ser fets excepcionals.

La violència sexual és una de les manifestacions de la violència masclista més freqüents i que queden

Politécnica de Catalunya. Feminismo/s, 17. p.105-129.

²²Ibídem

²³ FREIXANET, M. (coord.) (2011). *“No surtis sola”. Espais públics segurs amb perspectiva de gènere*. Barcelona, Institut de Ciències Polítiques i Socials.

²⁴ BIGLIA B. (2005) “Desarticulando mitos sobre el pacifismo femenino para una redefinición de la violencia” 245-252. J. Sobral, G. Serrano, J.

Regueiro (comp). *Psicología jurídica, de la Violencia y de género*. Madrid, Biblioteca nueva.

més invisibilitzades socialment. Va unida a d'altres formes de violència que en molt casos l'amaguen. Hi ha molta dificultat per poder detectar aquesta violència, ja que les dones que la pateixen tenen més dificultats per explicar-la i els i les professionals que treballen amb dones en situació de violència també tenen més dificultats per abordar-la.

La investigació psicosocial ha posat de manifest que en aquest tema hi ha un problema fonamental d'actituds, i que les percepcions sobre la violació es veuen comunament influïdes per estereotips, tendències i prejudicis de gènere (Durán, 2010: 37). Aquests prejudicis de gènere produeixen uns sabers socials que condicionen de manera negativa la percepció de les víctimes respecte a la violència patida i incideix directament en les seves dificultats a l'hora de publicitar o denunciar el fet delictiu²⁵.

L'amenaça de violació limita els cossos de les dones, les quals modifiquen els seus llocs de pas, les hores d'exposició pública, les formes de mostrar-se, etc. per evitar la possibilitat de ser agredides com a càstig a l'incompliment del seu rol sexual. La reputació sexual de les noies és un dels eixos sobre els quals s'articula la permissivitat davant certs tipus de violències. L'amenaça de violència sexista també constreny la sexualitat de les dones quan al trencar el pacte sexual s'exposen a ser castigades, no només mitjançant la violència física i explícita sinó també, mitjançant el desprestigi social, l'estigmatització, i la resta de violències derivades del control patriarcal sobre el cos de les dones.

Segon capítol .- El paper de les violències masclistes i les violències sexuals

El feminisme obre el debat sobre la idea de l'objectivitat, imparcialitat i universalitat, per trencar amb les estratègies masculines d'hegemonia. El poder masculí és difús, la seva força és exercida com a consens, la seva autoritat com a participació, la seva supremacia com el paradigma de l'ordre i el seu ús del control com a definició de legitimitat. Creiem fermament que no es pot extreure el significat vertader de les agressions sexistes sense situar-les en l'extens context sociopolític i sociohistòric en el que

²⁵DURÁN, M. (2010) *Sexismo benévolo y violencia sexual: percepción social de la violación en las relaciones íntimas*. TD, Universidad de Granada.

s'emmarquen²⁶, fet que no podem abordar en aquest estudi i quedarà pendent per futures recerques.

En aquesta assignació masculina i femenina del públic i el privat, el que hem pensat culturalment és que el que ocorre en l'àmbit privat, és entre altres coses el sexe, és a dir, que el sexe queda al marge de la discussió política, de l'ordre públic, al marge del dret i al marge del que ha de ser tractat i consensuat entre tota la ciutadania. Històricament la identitat sexual, el sexe com a sexualitat, els drets sexuals, per tant, han quedat al marge de allò polític, allò públic i allò normatiu. En tot cas, s'ha regulat a nivell penal allò que te a veure amb greus violacions de drets humans.

Ens trobem davant d'un fenomen complex i que s'ha abordat des de múltiples àmbits, tal com hem vist anteriorment. Emmarcar les violències sexuals en contextos d'oci nocturn, es converteix en un repte de síntesi en l'abast de les violències sexuals de forma general.

Marc normatiu i delimitació del fenomen

El marc on s'han començat a desenvolupar els drets de les dones ha estat en les Nacions Unides on al 1948 s'aprova la *Declaració Universal dels Drets Humans*. A partir dels anys 70 es protegeixen els drets socials i econòmics d'aquestes. La *Declaració sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona*, de 1979 representa el punt de partida dels drets humans per a les dones. Al 1993 trobem el moment important en relació a les violències masclistes quan l'Assemblea General de les Nacions Unides aprova la *Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona*. A partir de llavors es comença a reconèixer que els estats son responsables de les violacions de drets humans, i en aquest sentit la *Conferència de Beijing* tracta de donar un pas més enllà al afirmar que la violència contra les dones en totes les seves formes, tant en la vida pública com en la privada, constitueix una violació dels drets humans de les dones.

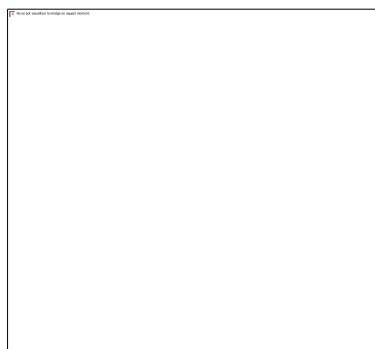
Si ens fixem en el marc normatiu estatal haurem d'esperar fins a l'any 1989 per tal que el Codi Penal modifiqui la tipificació en relació a la violació, que va passar a ser un delictes contra la "llibertat sexual"

²⁶DAVIS, A. (1990). "We do not consent: violence against women in a racist society" a *Women, culture and politics*. Vintage Books, New york.

i no contra l' "honestat", suprimint definitivament la possibilitat de perdó al violador²⁷. La llei estatal contra la violència de gènere a l'estat espanyol s'aprova com a resposta a les demandes del moviment de dones i feministes es va aprovar la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, entesa com la violència que s'exerceix contra les dones per part de les seves parelles o ex-parelles homes.

Les violències sexuals, en el marc legal espanyol, es troben principalment tipificades en el Codi Penal²⁸, així com en les legislacions en matèria d'igualtat i la llei de regulació de les relacions laborals. Respecte a les conductes tipificades penalment trobem, la violació (art. 179 CP), l'abús sexual (art.181 i 182 del CP), l'agressió sexual (art. 178 CP), i finalment, l'assetjament sexual (art. 184 C.P.).

A Catalunya, l'any 2008 es va aprovar la llei 5/2008²⁹, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, que té una mirada molt més àmplia i integral sobre el fenomen, ja que també inclou la violència contra les dones exercida a l'àmbit social o comunitari, familiar i laboral.

Específicament en l'àmbit de la violència sexual la llei 5/2008 reconeix la violència sexual com una de les possibles formes de violència que es pot exercir contra les dones. D'acord amb el que estableix aquesta llei en l'apartat "Formes de Violència masclista", entenem per violència sexual i abusos sexuals qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les

dones, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu³⁰.

S'hi inclouen l'assetjament sexual i les agressions sexuals.

Per anar concretant, tindrem en compte el tipus de violència sexual, recollit a la llei catalana, que es produeix en l'àmbit social o comunitari. En aquest sentit aquest estudi té en compte les violències sexuals

²⁷ VEGA, C. (2005) "Situarnos en la historia. Movimiento feminista y políticas contra la violencia en el estado español" *Cárcel de amor: relatos culturales sobre la violencia de género*. SICHEL,B; VILLAPLANA,V. (ed.lit) págs. 25-37.

²⁸ Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal

²⁹ Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista

³⁰ Article 4 de la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista

que tenen a veure amb l'assetjament sexual a l'espai públic i que poden derivar en abús sexual o agressió sexual. L'esquema extret de la campanya de l'Ajuntament de Tàrraga³¹ mostra la direcció que estem senyalant.

L'objecte escollit té a veure tant amb la legislació catalana, com hem vist i també amb la espanyola quan es fa referència a delictes contra la llibertat sexual³². Aquest delictes són aquells que fets atempten contra la llibertat d'elecció sexual de la persona, o que promouen la sexualitat en algun sentit quan el subjecte agredit és menor de l'edat de consentiment estipulada per la llei o incapaç legalment.

La diferència bàsica entre agressió sexual i abús sexual es troba que en el supòsit de l'agressió sexual s'exigeix que aquell que atempta contra la llibertat sexual de la víctima ho faci amb violència o intimidació, mentre que el cas de l'abús sexual, la conducta punible es realitza sense violència i intimidació i sense que intervingui consentiment.

La delimitació de l'objecte en les agressions sexistes l'espai públic fa prendre una complexitat al fenomen estudiat, la decisió per abordar la problemàtica des d'aquesta categoria forma part del procés col·lectiu de delimitació del fenomen per part del *Grup motor*. Tot i tenir present les diferents formes agressions sexuals, el *Grup motor* es centra majoritàriament, el un conjunt de pràctiques quotidianes, com a frases, gestos, xiulades, sons de petons, tocaments, masturbació pública, exhibicionisme, seguiments amb un manifest caràcter sexual.

Aquestes pràctiques revelen relacions de poder entre gèneres, doncs són realitzades sobretot per homes i recauen fonamentalment sobre dones, en la majoria de casos desconegudes per a ells. Les realitzen homes sols o en grup. No es tracta d'una relació consentida, sinó de la imposició dels desitjos d'uns per sobre unes altres. Malgrat tenir impactes en la llibertat sexual i el dret al lliure trànsit, aquestes pràctiques han estat normalitzades i fins a justificades en la nostra societat³³.

³¹Campanya del 2015 de l'Ajuntament de Tàrraga mostrada com a bona pràxis en el Congrés de Violències Sexuals promogut per l'Institut Català de les Dones. Més informació a la web de l'Ajuntament, en la regidoria de Joventut, Polítiques d'Igualtat, Sanitat, Gent Gran i Immigració.
<http://www.tarrega.cat/joventut-igualtat-sanitat-immigracio>

³² Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal

³³ VALLEJO, E. (2013) *Diez años de descentralización en el La Perú: violencia y usted invisible: qué opina acoso de sexual todo esto?* (2013) Serie

La prevalença de la violència sexual

En la gran majoria de les manifestacions de violència masclista trobem present el component sexual. La violència sexual inclouria totes aquelles formes d'agressió que suposen l'ús del cos de les dones en contra de la seva voluntat, des de qualsevol contacte de caràcter sexual sense el consentiment de la mateixa fins a la violació³⁴.

Segons dades de l'Institut de la Dona per a l'any 2013, els delictes coneguts a l'estat espanyol d'abús, assetjament i agressió sexual van ser de 6.573 a l'any 2009, enfront dels 7.601 casos coneguts en l'any 2008. D'altra banda i segons l'Informe "Violència sexual, assetjament i por al delictes"³⁵ dut a terme a partir de l'estudi de cas de les dones estudiants universitàries a Barcelona, un 21% de les mateixes van afirmar patir amb freqüència situacions d'assetjament sexual. Cal destacar que el 13,3% al carrer, el 13,3% en una discoteca o pub i el 6,7% en els espais a l'aire lliure de la universitat.

Tot i això, no tots els delictes tenen les mateixes probabilitats de ser denunciats, les violacions es denuncien aproximadament en un 45% dels casos, enfront del 10% en el cas dels abusos sexuals³⁶. El por de no ser preses seriosament, la por a les represàlies posteriors, el grau de confusió després de l'agressió i la por a la culpabilització són algunes de les principals raons per al escàs nombre de denúncies de dones que han estat agredides sexualment³⁷.

L'Informe Cedaw sombra 2015³⁸ ens mostra com en la cadena de deficiències estructurals de l'Estat espanyol inclou també a les estadístiques, en aquest sentit també ho podem afirmar de Catalunya i de

Cuadernos de Investigación IOP Número 4

³⁴ ALBERDI, I i MATAS, N. (2002) La violencia doméstica. Informe sobre los malos tratos a mujeres en España. Colección Estudios Sociales - Fundación La Caixa.

³⁵ IGAREDA, N i BODELÓN, E. (2014) "Las violencias sexuales en las universidades: cuando lo que no se denuncia no existe". *Revista Española de Investigación Criminológica*. Albacete, Sociedad Española de Investigación Criminológica, nº 12, pp. 1-27.

³⁶ REDONDO, S. (2002). "Delincuencia sexual: mitos y realidades". En S. Redondo (coord.), *Delincuencia y sociedad*. Barcelona, Ariel. pp. 35-52

³⁷ ECHEBURÚA, E., CORRAL, E., ZUBIZARRETA, I. y SARASUA, B. (1995). *Transtorno de estrés postraumático crónico en víctimas de agresiones sexuales*. Fundación Paideia.

³⁸Informe Cedaw sombra 2015 <https://cedawsombraesp.wordpress.com/>

Barcelona ciutat. L'única dada que coneixem públicament és el de les denúncies però no s'han realitzat estudis ni recerques a nivell estatal de violència sexual de gènere fora del marc de la parella. Tampoc existeixen dades reals de dones i nenes que hagin patit violacions ni de víctimes d'altres agressions sexuals. Ni coneixem informes del Poder Judicial sobre el percentatge de condemnes de violacions i altres agressions sexuals, ni el percentatge de casos instruïts que jutgesses i jutges arxivem sense investigar prou. D'aquesta manera resulta impossible quantificar la magnitud del fenomen de l'assetjament sexual a l'espai públic. Les dades, per tant, ens mostren les característiques de les agressions sexuals que es denuncien, no les que ocorren.

Un dels únics estudis i dels més complets al voltant de les violències masclistes a Catalunya el trobem en l'enquesta de violència masclista a Barcelona del Desembre del 2010³⁹. Una dada rellevant és que el 26,6% de les dones residents a Catalunya, entre 18 i 70 anys, han estat objecte, com a mínim, d'una agressió masclista d'especial gravetat al llarg de tota la seva vida. El que s'entenen com a agressions masclistes greus són les violacions, els intents de violació, els tocaments sexuals amb violència física o amenaces, les agressions físiques i les amenaces greus (amenaces de mort o amb objectes perillosos) i altres agressions d'especial gravetat, particularment l'assetjament psicològic sever.

Les últimes dades que disposem a Catalunya a nivell de violència sexual responen a les dades del Balanç de seguretat i activitat policial 2015 Policia de Catalunya⁴⁰. Les dades publicades pel Departament d'Interior es nodreixen de les dades de registre policial de la Policia de Catalunya (PG-ME i policies locals amb connexió al Nucli d'Informació Policial). Sobre la base de les dades policials registrades, ens centrarem en algunes de les tipologies incloses dins dels delictes contra la llibertat i la indemnitat sexual del Codi penal.

En l'àmbit de l'informe on es parla sobre els "Fets contra les persones", els tres delictes que augmenten són, agressions sexuals, abusos sexuals i violència física i psíquica habitual en l'àmbit familiar. En aquest

³⁹ Departament d'Interior, Relacions institucionals i Participació (2010). *Enquesta de violència masclista a Catalunya*. Resultats destacats. Generalitat de Catalunya. Barcelona.

⁴⁰ Policia de Catalunya (2015) Balanç de seguretat i activitat policial http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/docs/2016/02/18/14/27/90524751-86b8-4d4d-87c6-d4f300f15766.pdf.

sentit el delict de d'agressió Sexual passa de 665 casos al 2014 a 680 al 2015, això ens mostra que augmenta un 2,26% respecte l'any anterior. Si ens fixem en el delict de abusos sexuals passem de 716 al 2014 a 767 a l'any 2015, això mostra que el delict augmenta un 7,12%.

Seguint amb aquestes dades veiem com la mitjana d'agressions sexuals anuals entre els anys 2009 a 2014 és de 712, mentre que l'any 2015 se n'han registrat 680 un 4,6% inferior. Aquesta disminució es produeix en tots els tipus d'agressions. Després d'un període de 5 anys amb una disminució constant de fets en què la variació entre l'any 2009 i l'any 2013 va ser del 34% inferior, l'any 2014 es va invertir la tendència que ha tornat a ser creixent a l'any 2015. Tot i així, les dades mostren que tendència global dels últims 7 anys segueix disminuint.

Seguint endinsant-nos en el delict de agressió sexual veiem com el 100% dels autors són homes, amb un 37% en una franja entre 29 i 36 anys. De les persones detingudes i denunciades l'any 2015 per agressions sexuals, cap d'elles tenia antecedents pels mateixos fets en anys anteriors. Les dades mostren que el 55,7 % de les agressions es produeixen a la primavera i a l'estiu, essent els mesos de juny, juliol i agost els que registren el major nombre de fets. A més el 35% dels casos són en cap de setmana i d'aquests, el 63% són en horari nocturn (de 22:00 a 06:00). A nivell de franja d'edat de les dones agredides trobem que la meitat de les víctimes tenien entre 13 i 37 anys, de les quals 23 fets han estat agressions sexuals amb accés carnal a menors de 16 anys.

Si busquem dades de prevalença d'agressions masclistes al carrer només trobem les que ens ofereix l'enquesta que hem mencionat anteriorment⁴¹. L'enquesta destaca que més del 3% de les dones han patit agressions masclistes al carrer que les han afectat psicològicament. Això representa que un 12,2% de les dones residents a Catalunya van patir algun tipus d'agressió sexista a la via pública l'any 2009 (comentaris molestos, acostaments indeguts, exhibicionisme...) i un 3,2% es van sentir afectades per aquesta agressió. L'enquesta revela que gairebé la majoria d'aquestes dones van considerar que aquella agressió constituïa un fet delictiu. A més, l'enquesta revela que 1 de cada 3 afectades per la violència

⁴¹ Departament d'Interior, Relacions institucionals i Participació (2010). *Enquesta de violència masclista a Catalunya*. Resultats destacats. Generalitat de Catalunya. Barcelona.

a l'espai públic procurà no sortir mai sola al carrer després de l'agressió⁴².

A més, la realització de l'enquesta mostra com un dels efectes negatius de les agressions masclistes a l'espai públic, tenint en compte tant les que es denuncien com les que no, consisteix a incrementar els sentiments d'inseguretat i de por i, per tant, limitar la llibertat de moviment i la qualitat de vida. Aquest és clarament el cas de les dones que han estat agredides, però hi ha dades, que permeten parlar d'un efecte induït sobre el conjunt de les dones. Així el 29% de les dones que ha patit una agressió procura no sortir mai sola, el 24,9 % té més por de sortir i el 9,3 % porta algun objecte de defensa.

Models d'intervenció en l'abordatge de les violències masclistes

Al llarg de les darreres dècades s'ha fet un enorme treball en estudis de gènere. Les aportacions d'aquests estudis, juntament amb les experiències en la cultura de la pau, han situat l'imaginari patriarcal en un eix central per a l'anàlisi de les causes de la violència masclista, la qual persegueix l'objectiu d'evitar el desenvolupament de l'autonomia de les dones i, en conseqüència, impedir també el desenvolupament lliure de les societats.

Tal com hem vist en el primer capítol, l'abordatge de les violències masclistes dependrà del marc conceptual i teòric de partida on es reflectirà la cosmovisió i es reflectiran el conjunt de tècniques per a produir el canvi desitjat. En aquest cas ens centrem en descriure, breument, els models que es deriven dels tres grans marcs explicatius, en tant que d'ells es deriva la percepció de la violència i les seves causes, i dels mateixos s'articularà una o altra forma d'abordatge de la mateixa.

Els enfocaments biològics -instintivistes són basats en idees evolucionistes de Darwin, el psicoanàlisi freudià i les aportacions d'etòlegs com Konrad Lorenz. Aquesta perspectiva identifica la causa de la violència a un instint inevitable, les funcions del qual serien la "supervivència" de la espècie humana. Aquest instint respon a una "pulsio interna" difícilment modificable i majoritàriament desencadenada per un element exogen⁴³.

⁴²Ibíd

⁴³GARCIA, I. (2006) "Discusion acerca de los determinantes de la agresividad y la violencia" dins Corsi J. (Compilador): *Maltrato y abuso en el ámbito doméstico. Fundamentos teóricos para el estudio de la violencia en las relaciones familiares*. Editorial Paidós, Argentina.

El caràcter essencialista que es desprèn d'aquest tipus de teories fan que s'exclouï una visió social o relacional del fenomen, i com hem dit abans permeten justificar i sostenir diferències de gènere com a quelcom natural i inevitable⁴⁴.

Per altra banda els enfocaments clínic-patològics de la psicologia, en contraposició amb enfocaments més psicosocials, estan basats en la idea que la violència forma part de factors individuals, com a conseqüència de trets personals, quadres psicopatològics, antecedents familiars i formes de vida⁴⁵. En aquest àmbit hi ha moltes teories diferents i són models que es centren en qüestions caracterials, psicopatològiques, desordres psicològics, etc⁴⁶.

Aquests dos models donen lloc a una aproximació que genera un model de casos extrems, que és la que es deriva principalment de l'abordatge que la Llei Estatal de Violència de Gènere⁴⁷. Centra la seva atenció en l'assistència a aquelles dones que són víctimes d'homes agressors en situacions extremes. Aquesta aproximació pot contribuir a consolidar la posició d'homes i dones, al individualitzar el problema, ocultant la seva arrel estructural, com si s'expliquessin la realitat a partir de la «naturalesa» d'homes i dones en comptes de per una determinada configuració de les relacions entre sexes que és possible canviar⁴⁸.

Cap a finals dels anys 70 trobem un auge d'enfocaments sociològics que es centren en la idea de que és el model de societat el que legitima la violència com a modalitat idònia de control interpersonal. En aquesta època conviuen dos grans models, el de la violència familiar i el feminista, que es distancien en quant les causes explicatives.

El model de la violència familiar entén que la violència es comença per igual per homes i dones, constituint un producte cultural derivat de factors socials organitzacionals i de disputa de poder en el si de la família.

⁴⁴ DOMÈNECH, M. IÑIGUEZ, L. (2002). *La construcción social de la violencia*. Athenea Digital, 2.

⁴⁵TORRES, M. (2001) *La Violencia en casa*. México, Editorial Paidós.

⁴⁶BOSCH, E. i FERRER, V. (2002) "porqué me maltrata si me dice que me ama?" dins *La voz de las invisibles. Las víctimas de un mal amor que mata*. Ed. Cátedra, Colección Feminismos, Madrid.

⁴⁷Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.

⁴⁸ COLL-PLANAS, G. (2008) *Cuestiones sin resolver en la Ley integral de medidas contra la violencia de género*. Papers 87.

Contempla que pot haver-hi explosions ocasionals de violència que poden estar causades per un o altre membres de la parella. També té en compte que el sexisme és un factora facilitador perquè les dones pateixin en major grau les conseqüències d'aquesta violència. Els estudis derivats d'aquesta perspectiva, que es centren en la violència en la parella com a problema de la família inclouen diverses teories. Per exemple, la teoria de l'aprenentatge social: postula que el comportament violent és après, especialment a través d'experiències directes i de la imitació de models de comportament. Alhora la teoria familiar sistèmica: sosté que la violència és el resultat de l'augment d'estrès en el sistema i que és la parella la que està danyada. A més trobem la teoria dels recursos considera que la família és un sistema de poder com qualsevol altre i que, si una persona no troba els recursos per fer front a la frustració, es possible que faci servir la força per mantenir-se en el poder. I també la teoria de l'intercanvi que postula que si es viola el principi distributiu de la justícia, es probable que s'incrementi la ràbia i la violència.

Per altra banda, la perspectiva feminista, sorgida dels moviments de dones feministes tant a nivell d'organització institucional com informal, entenen que la violència masculina contra les dones es sustenta en una estructura social, el patriarcat, que permet que els homes, agredixin a les dones, per tal de exercir i mantenir el control sobre elles i assegurar la seva supremacia. L'anàlisi feminista no és estanc i avui en dia incorpora altres subjectes que no són les dones cis⁴⁹, inclou també totes les identitats que facin trontollar el sistema patriarcal, tant a nivell de rols de gènere, de diversitat de cossos, opcions sexuals, etc. Des d'aquesta perspectiva sempre s'han considerat l'abordatge de la violència des del punt de vista del seu impacte sobre la vida i el benestar de les dones i altres subjectes no hegemònics.

Aquesta perspectiva ha extret models explicatius del procés de violència, que aborden la permanència de les dones en situació de maltractament, en una relació de parella violenta, que han estat cabdals en els processos de recuperació de les víctimes de violència, com per exemple, la Teoria del Cicle de la violència⁵⁰.

Més recentment trobem els models multicausals. El model més conegut i aplicat dins l'abordatge de les

⁴⁹Cisgènere implica que el teu gènere coincideix amb el que et va ser socialment assignat al nèixer.

⁵⁰WALKER, L. (2003), "El perfil de la mujer víctima de violencia" capítol 13, dins José Sanmartín, *El laberinto de la violencia*. Ariel, Madrid.

violències masclistes és el *model ecològic*⁵¹ el qual considera que la relació entre individu i entorn és circular, en una dinàmica recíproca d'influència i transformació.

En la Llei catalana⁵², com ja hem vist, s'entén per violència masclista la violència que s'exerceix envers les dones, com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones, i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, intimidacions o coaccions, tingui com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat.

Als efectes d'aquesta llei, la violència masclista és, doncs, estructural i multicausal. La violència no es deu a trets singulars i patològics d'una sèrie d'individus, sinó que té trets estructurals d'una manera cultural de definir les identitats i les relacions entre els homes i les dones. La violència masclista es produeix en una societat que manté un sistema de relacions de gènere que perpetua la superioritat dels homes sobre les dones i assigna diferents atributs, rols i espais en funció del sexe.

D'aquesta manera, dins el document marc del protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya⁵³, el factor principal de risc per a la violència masclista i de gènere és, precisament, el fet de ser dona.

La violència masclista és, a més, instrumental. El poder dels homes i la subordinació de les dones, que és un tret bàsic del patriarcat, requereix algun mecanisme de submissió. En aquest sentit, la violència esdevé l'instrument que serveix per consolidar aquest domini. La violència no és un fi en si mateix sinó un instrument de dominació i control social i, en aquest cas, s'utilitza com a mecanisme de manteniment del poder masculí i de reproducció de la submissió femenina⁵⁴.

Dins els models multicausals també trobem el model del *sistema obert*, on la violència es dona en la

⁵¹CORSI, J. (2006): "La violencia en el contexto familiar como problema social" dins Corsi, J. (compilador): *maltrato y abuso en el ámbito doméstico. Fundamentos teóricos para el estudio de la violencia en las relaciones familiares*. Editorial Paidós, Argentina.

⁵² Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista

⁵³ Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya. Document marc. En línia: http://salutweb.gencat.cat/web/.content/home/ambits_tematicos/linies_dactuacio/model_assistencial/ordenacio_cartera_i_serveis_sanitaris/abordatge_de_la_violencia_masclista/documents/arxiu/abordatge.pdf.

⁵⁴MILLET, K. (1969) *Política Sexual*. Madrid: Cátedra, 1995

macroestructura abans que en l'individu, i en l'organització social abans que en les relacions interpersonals, preexistent a les pròpies relacions de parella. En el present estudi veiem com els models multicausals articulats des de la perspectiva feminista, configuren un enfocament de la violència la qual té en compte el procés històric produït i reproduït per les estructures socials de dominació i alimentat per la cultura patriarcal i androcèntrica⁵⁵, on es situa el sistema patriarcal com a productor i reproductor de la violència a nivell macro.

Abordar la violència des d'aquesta perspectiva implica la seva consideració com un problema complex, originat per factors individuals, familiars, socials i culturals que han de ser presos en consideració, tant en la recuperació de les víctimes de la violència com per l'obligació de l'acció de l'estat en l'articulació de polítiques públiques dirigides a la seva eradicació.

Els models tradicionals emfatitzen la percepció de la persona que pateix l'agressió com a víctima indefensa, immersa en un cicle de violència que és bàsicament unidireccional i que la situa com a subjecte passiu, receptora de la intervenció. Es configura així un model d'intervenció fonamentalment assistencial i clínic, en el que la relació entre el professional i la víctima és vertical, asimètrica i directiva⁵⁶, situació que no li aporta autonomia.

Els models multicausals, faciliten un model d'intervenció proactiu i preventiu dirigit a l'objectiu d'apoderar les víctimes, enfortint la possibilitat de canvi de la seva situació. El rol de la professional és de facilitació de recursos estructurals necessaris per tal que la víctima pugui dur a terme aquest procés, en una relació simètrica, horitzontal i participativa.

A més apostem per una aproximació feminista que contempli el gènere com a objectiu lluitar contra les relacions de dominació interpersonals. Una aproximació de gènere té l'avantatge de centrar-se en el caràcter de gènere o efectes de gènere, de reconèixer la pluralitat de casos d'agressions i de no reïficar la posició de dones i homes assignant-los una posició determinada en el binomi format per agressor i víctima⁵⁷.

⁵⁵CANTERA,L. (2002). "La violencia doméstica". Lectora. Revista de dones i textualitat, 9, pàgins 71-77. Barcelona, PPU

⁵⁶Ibid.

⁵⁷ COLL-PLANAS,G. (2008) *Cuestiones sin resolver en la Ley integral de medidas contra la violencia de género*. Papers 87.

Les agressions sexistes en contextos d'oci nocturn

La violència masclista a l'espai públic se'ns presenta en aquest context com una manifestació del manteniment de les relacions desiguals i discriminatòries del sistema sexe-gènere. Com hem vist, les manifestacions de violència sexista a l'espai públic són múltiples i variades, però més enllà dels delictes violents descrits, que estan tipificats per llei, a l'espai públic hi té lloc tot un ampli ventall d'agressions que, amb major o menor intensitat, produeixen en la persona que n'és víctima una sensació d'incomoditat, malestar i angoixa.

Estem descrivint situacions quotidianes com mirades, gests, xiulets, comentaris grollers, amenaces, opinions sobre el físic de la persona o invasions del propi espai són vivències quotidianes de subjectes no socialitzats com a homes. Conductes que formen part d'un assetjament constant que moltes dones pateixen des de molt joves quan ocupen l'espai públic i que són una manifestació més de la desigualtat i la violència sexista.

Una recerca publicada per el "Observatori cualitativo sobre la relación entre el consumo de drogas y los abusos sexuales en espacios de ocio nocturno" demostra la total normalització entre les persones joves d'entre 18-35 anys, de gestos com ara mirades obscenes, floretes i llenguatge sexual i ofensiu, persecucions, etc. realitzats en llocs públics i en moments d'oci, encara més si estan vinculats a l'ús d'alcohol i de cocaïna⁵⁸.

La violència sexual en els contextos d'oci nocturn estan majoritàriament relacionades amb la socialització de gènere, concretament determinada per la construcció social de la sexualitat normativa. En les relacions esporàdiques en contextos d'oci és on majoritàriament emergeixen les categoritzacions vinculades a la sexualitat hegemònica, en aquest cas la mirada masculina sobre una dona amb una

⁵⁸ Observatorio cualitativo sobre la relación entre el consumo de drogas y los abusos sexuales en espacios de ocio nocturno (2015). Informe técnico.

Madrid: Fundación Salud y Comunidad. Disponible en:

http://www.pnsd.msc.es/Categoria2/publica/pdf/Informe_Observatorio_Noctambul@s_FSyC.pdf

sexualitat activa la classificarà de “puta” i si mostra una sexualitat passiva de “santa”⁵⁹.

La criminologia feminista s'ha plantejat que una de les principals característiques de els espais d'oci nocturn en relació a la violència sexual té a veure amb els codis que funcionen concretament en aquests espais. Els espais d'oci nocturn són probablement els espais més permissius amb la violència sexual i per tant la tolerància i la gravetat que s'atorga a aquestes situacions serien totalment impensables en qualsevol altre context⁶⁰.

Seguint aquesta línia al voltant de les diferències de gènere al voltant de la percepció de la realitat, s'han realitzat també treballs en relació a les diferents interpretacions del consentiment sexual en base a les diferències de gènere. Els resultats infereixen que la qüestió del consentiment sexual és més rellevant per a les dones a diferència dels homes que sovint no hi ha pensat mai en la qüestió. També es explicita com els homes davant el dubte tendeixen a pensar que hi ha hagut consentiment i les dones tenen a cercar un consentiment explícit⁶¹.

La percepció d'inseguretat és una expressió més de les profundes desigualtats de gènere que posicionen a les dones en una situació de vulnerabilitat respecte a la violència. No és una por infundada, ja que malauradament les agressions, violacions i abusos són una realitat encara molt present a la nostra societat. A més, l'assetjament en contextos d'oci nocturn a partir de mirades, tocaments, etc., reforça aquesta exposició constant del cos de les dones.

Com a conseqüència d'aquests mecanismes de control, moltes dones condicionen la seva quotidianitat, modificant els seus horaris, els seus recorreguts, la forma de vestir, l'actitud que tenen al carrer o la pròpia autonomia de moure's soles a l'espai públic.

Com hem comentat, això fa imprescindible la mirada feminista i multicausal al voltant de l'anàlisi i l'abordatge de les agressions sexuals en aquest contextos. En aquest sentit aquesta recerca pretén

⁵⁹PETHERSON, G. (2000) El prisma de la prostitución. Madrid, Talasa.

⁶⁰TOVAR, P. (2007) "La ciudad como teatro: construcciones, actores y escenarios". Papel Político, Bogotá, Colombia, Vol. 12. No. I. 93-116

⁶¹ BELLIS, M i GUNBY, C. (2012) "Gender differences in alcohol-related non-consensual sex; cross-sectional analysis of a student population" BMC

identificar les possibilitats de canvi del model de relacions heteropatriarcal a partir de l'aplicació de campanyes com el "protocol contra les agressions masclistes a les festes majors".

Tercer capítol .- Accions per l'abordatge de les agressions sexistes a l'espai públic en context d'oci nocturn.

En aquest capítol tractaré d'abordar quines han estat les mesures i accions que s'ha emprés en aquest àmbit, a nivell públic i també en l'àmbit dels moviments feministes, donat que són des d'aquests últims des d'on s'han extret els continguts pel desenvolupament de polítiques públiques.

Panorama Actual

En el marc general de les polítiques de prevenció i sensibilització de les violències masclistes, les actuacions adreçades a la prevenció de les agressions sexistes en contextos d'oci nocturn, i les agressions sexistes a l'espai públic, tenen poc pes i queden submergides en les campanyes i activitats que realitzen tant les institucions públiques, com les associacions i col·lectius feministes, amb l'objectiu de prevenir les violències contra les dones⁶².

Les agressions sexistes en contextos d'oci nocturn, al ser situacions conegudes tant per les administracions com per la població en general, trobem algunes propostes que ajuden a la seva prevenció i a l'atenció de les mateixes.

A nivell internacional trobem propostes que més enllà de la prevenció i atenció de les agressions, tracten de generar un oci nocturn de qualitat⁶³. Per exemple, existeixen xarxes de ciutats i festivals que treballen

⁶²EMAKUNDE (2011). Agresiones sexuales. Cómo se viven, cómo se entienden y cómo se atienden. Gobierno Vasco. Departamento de Interior.

Vitoria- Gasteiz.

⁶³Observatorio cualitativo sobre la relación entre el consumo de drogas y los abusos sexuales en espacios de ocio nocturno. Informe Técnico. 2014.

Fundación Salud y Comunidad.

per a un oci nocturn de qualitat. Aquestes ciutats europees treballen amb els mateixos objectius, intervenen en discoteques o festivals i fan que compleixin una sèrie de condicions de bones pràctiques, així obtenen un segell de qualitat amb una sèrie de beneficis i promocions.

A la ciutat de Londres amb la Carta de Seguretat de la Dona van iniciar el treball amb els llocs disposats a prendre una actitud de tolerància zero cap a l'assetjament sexual. També destacar el document de bones pràctiques per a establiments d'oci nocturn de la ciutat de Nova York que conté un apartat explícit per als abusos sexuals.

Regular i sancionar l'assetjament sexual en espais públics és part d'una agenda de gènere orientada a eradicar la violència contra les dones, particularment l'agressió sexual. Al març de 2015 Perú es va transformar al primer país d'Amèrica Llatina a promulgar la Llei per Prevenir i Sancionar l'Assetjament Sexual en Espais Públics⁶⁴. Alhora a Xile hi ha pendent d'aprovació una llei en la mateixa direcció. A Argentina estan en tramitació diversos projectes de llei que busquen prevenir i sancionar l'assetjament sexual en espais públics i en espais privats de lliure accés. Algunes d'aquestes iniciatives afegixen elements nous, per exemple el projecte Llei per a la Prevenció i Sanció de l'Assetjament Sexual en Espais Públics⁶⁵ que, addicionalment a establir una sanció pecuniària, estipula que la suma de la multa serà dirigit al Consell Nacional de la Dona, amb el propòsit d'enfortir les polítiques de prevenció de l'assetjament.

A Estats Units, diferents estats regulen i sancionen conductes relacionades amb assetjament sexual a l'espai públic⁶⁶. A manera d'il·lustració, en l'estat de Nova York, se sancionen el llenguatge o gestos abusius o obscens, exposició intencional de parts privades i íntimes del cos, la persecució i les mirades efectuades per algú per causar por o dany físic; tocar forçosament les parts íntimes d'una altra persona

⁶⁴ Llei per Prevenir i Sancionar l'Assetjament Sexual en Espais Públics, 2015, Perú.

[www2.congreso.gob.pe/Sicr/RelatAgenda/proapro20112016.nsf/ProyectosAprobadosPortal/DF4CB0BBEF44162D05257E0000546313/\\$FILE/AU03539050315.pdf](http://www2.congreso.gob.pe/Sicr/RelatAgenda/proapro20112016.nsf/ProyectosAprobadosPortal/DF4CB0BBEF44162D05257E0000546313/$FILE/AU03539050315.pdf)

⁶⁵ Ley 30314, Ley para prevenir y sancionar el acoso sexual en espacios públicos

<http://www.leyes.congreso.gob.pe/Documentos/Leyes/30314.pdf>

⁶⁶ Llistat dels diferents estats, la legislació que promouen i les polítiques que apliquen: <http://www.stopstreetharassment.org/strategies/sshlaw/>

sense el seu consentiment, entre altres conductes.

A nivell de l'estat espanyol els moviments feministes dels anys setanta i principis dels vuitanta emergeixen consignes que senyalaven que “tots els homes son potencials violadors” i que cap agressió havia de quedar sense resposta. Posteriorment, aquestes consignes queden mititzades per altres corrents feministes⁶⁷.

L'acció feminista contra les violacions va tenir èxit i es va reformar el Codi Penal, es van crear cases d'acollida i es generen polítiques centrades en la prevenció de les violacions. No obstant les reivindicacions al voltant de les agressions sexistes disminueixen⁶⁸ i a partir dels anys noranta comencen aparèixer polítiques públiques contra la violència masclista en el sí de la parella, i no és fins ben entrats els dos mil que no apareixen legislacions específiques⁶⁹.

Les primeres polítiques en l'àmbit de les violències masclistes que trobem, apareixen en l'àmbit local, i estan plenament vinculades a les pràctiques i les demandes dels moviments de dones en els municipis. Aquest fet és rellevant ja que sembla que només quan el dret s'encarrega amb determinades formes legislatives d'un problema social, hi ha política pública⁷⁰.

Les polítiques que aborden les agressions sexistes en contextos d'oci nocturn, són majoritàriament polítiques de sensibilització i prevenció, a partir de campanyes i activitats enfocades a la població femenina. No obstant en els darrers anys estem començant a veure altres tipus d'iniciatives.

La intersecció entre espai públic i oci nocturn, com a context marc de les agressions sexistes, té molt a veure amb unes pràctiques socials concretes. En aquest cas, provenint la voluntat d'aquest estudi d'un procés col·lectiu basat en les festes majors del barri de poble sec, aquest estudi es vincula directament amb aquests entorns. L'oci nocturn vinculat a l'espai públic té molta relació, a Catalunya i a molts llocs

⁶⁷MARUGÁN, B. YVEGA, C. "Acción feminista y gubernamentalidad". *La emergencia pública de la violencia contra las mujeres*. Disponible en http://www.sindominio.net/contrapoder/article.php3?id_article=21

⁶⁸Ibidem.

⁶⁹ROCA, N. (2014) "¿Violencia íntima o violencia machista de pareja?. Su visibilidad desde una perspectiva de género y feminista. Notas de la experiencia en España". *Against gender-based violence: from Italian debate to intercultural dialogue* A cura di: Ines Testoni, Adriano Zamperini, Gabriela Moita and Mihaela Dana Bucuța. Redazione La camera blu.

⁷⁰BODELÓN, E. (2012) "Las políticas públicas contra la violencia patriarcal en España y Brasil". R. EMERJ, Rio de Janeiro. V.15, nº57

de l'estat espanyol, amb festivitats locals promogudes per l'administració i/o autogestionades, sempre en el marc d'una convocatòria municipal. Aquests contextos festius formen part del que s'anomena la “cultura popular”, entenent aquesta com les pràctiques que es vinculen amb la població d'un territori a partir de generar punts de torbada comunitaris.

En aquest sentit l'anàlisi que ve a continuació tracta de comparar diverses actuacions i campanyes que s'han generat concretament per a incidir en les agressions sexistes en contextos d'oci nocturn, que tenen lloc a l'espai públic en el sí d'una festivitat popular.

Propostes d'abordatge

En aquests últims anys durant les diferents festes patronals i populars de l'estat, estem sent testimonis de nombroses agressions sexuals aprofitant les grans afluències de gent. Durant les festes del Pilar de Saragossa de l'any 2012 es va produir una agressió sexual a una jove per diversos individus que va tenir una forta repercussió. Així mateix, van ser de fort impacte les imatges i vídeos apareguts en tots els mitjans de comunicació durant els San Fermes del 2013 a la ciutat de Pamplona.

Des d'aleshores l'any que ha tingut més proliferació les iniciatives vinculades a l'abordatge de les agressions sexistes a festes populars va ser el passat 2015. Fent un cop d'ull trobem més de 15 actuacions concretes realitzades en festes populars a tot l'estat espanyol. On trobem més prevalença d'aquestes iniciatives, és sobretot a Euskal Herria, on identifiquem 7 iniciatives impulsades per diferents agents i en diferents localitats.

La selecció per a realitzar l'anàlisi d'aquestes iniciatives finalment ha estat feta a partir d'incloure variabilitat en relació a la diversitat territorial, el format de la proposta i l'agent promotor de la iniciativa. L'anàlisi d'aquests materials ens permetrà acostar-nos a la concreció de les voluntats polítiques i socials que representen, donat que els continguts clarament responen a la missió i la visió de la institució que els produeix, així com els seus valors i discursos socials.

D'aquesta manera, l'anàlisi dels tipus d'iniciatives que promouen i dels valors que reproduïxen també ens permet copsar l'impacte directe en la gestió d'aquesta problemàtica podent arribar a destapar, entre altres, processos de doble victimització, responsabilització única de les dones en la transformació de les

dinàmiques de violència, estigmatització i menyspreu a certes pràctiques culturals⁷¹.

A més, donat l'interès militant per aquesta recerca, fruit de l'experiència del “Protocol contra les agressions sexistes a les festes majors del poble sec” s'analitzarà també aquesta iniciativa conjuntament amb les altres, ampliant, en aquest cas la descripció de la mateixa, amb l'objectiu que contribueixi a la reflexió i reformulació de la proposta. En la següent taula es poden veure les característiques distintives de les iniciatives seleccionades:

Territori	Agent promotor	Tipus d'iniciativa
Navarra, Pamplona	Ayuntamiento de Pamplona, Instituto Navarro para la Familia e Igualdad, Consejo Municipal de la Mujer	Campanya de prevenció i atenció
Euskadi, Vitoria Gasteiz	Ayuntamiento de Vitoria Gasteiz	Material divulgatiu
Madrid, Zona Centro	Ayuntamiento de Madrid	Campanya gràfica
Aragón, Zaragoza	Ayuntamiento de Zaragoza	Campanya de prevenció
Barcelona, Poble Sec	Grup Motor protocol	Campanya de prevenció i actuació

Font: Elaboració Pròpia

L'abast de les intervencions és diferent, alguna a banda de la prevenció també contempla l'atenció. No obstant, sabent que tots els territoris seleccionats disposen de protocols per l'abordatge en agressions sexuals a nivell sanitari, queda massa gran per aquest breu treball fer un anàlisi ampli sobre l'abordatge integral que contempli la prevenció, l'atenció i la recuperació en el marc de cada iniciativa. Seguidament trobem una descripció de cada una de les iniciatives per tal d'introduir els diferents elements observables.

⁷¹BIGLIA, B., OLIVELLA, M., JIMÉNEZ, E., (2014) Marcos legislativos y prácticas educativas sobre violencias de género y juventud en Cataluña. La

1. Pamplona “*Por uns Sanfermines en igualdad*”⁷²”

La campanya de san fermines ha estat promoguda per el “Grup San fermines en igualtat” del Consell Municipal de la Dona i coordinada des de l'Ajuntament de Pamplona. Ha consistit en realitzar 2.000 cartells, fermalls, samarretes i targetes amb missatges contra les conductes sexistes. Així com una guia amb informació sobre com afrontar, identificar i respondre a les agressions sexistes a les festes. Les accions previstes associades a la campanya van ser, la realització d'una

marxa, instal·lació d'un punt informatiu amb professionals amb expertesa en l'àmbit de la igualtat i les violències, informació sobre la campanya, orientació en cas d'agressions, recull d'incidències no denunciades, formació específica a la policia municipal i protecció civil, compromís amb la premsa i mitjans de comunicació, compromís amb el sector de la hosteleria i la federació de penyes, incidència en el programa de san fermín, pantalles amb missatges, pàgina web sobre la campanya.

Els missatges i el discurs de la campanya ha estat basat en els següents lemes: Les festes són perquè gaudim totes les persones, homes i dones. En festes no tot val. Ni l'ús ni l'abús de cap droga justifiquen una agressió. Que algú exposi el seu cos no és raó per agredir-li, ni despullar-li i menys, en grup. En entorns en els quals hi ha molt descontrol, l'autoprotecció per evitar agressions és raonable i recomanable. Pensa i decideix! Si necessites ajuda enfront d'una agressió, truca al 112. No estàs sola! Si presencies una agressió masclista, del tipus que sigui, no t'uneixis, no miris per a un altre costat, Respon, rebutja i presta la teva ajuda! Que algú “no et segueixi el rotllo” forma part del seu dret a dir NO. Para atenció i respecta! En festes, el NO segueix sent NO. Adopta una actitud activa enfront de les agressions sexistes, siguis home o dona, no les permetis.

⁷²Veure Annex 1 per més informació sobre la campanya.

2. Vitoria Gasteiz “*Fiestas sin agresiones sexuales ni maltrato contra las mujeres*”⁷³”

Aquesta campanya sorgeix de l'ajuntament de Vitoria Gasteiz s'enmarca en el “III Plan Joven”. Les accions de la campanya han estat distribuir xapes contra les agressions sexistes, així com barrets que porten missatges per fomentar relacions igualitàries. L'objectiu de l'ajuntament és divulgar aquests missatges a partir de que

la població en general faci ús de les xapes i els barrets que contenen missatges. La base discursiva de la campanya la van dividir en missatges per a les dones: Nosaltres en festes gaudim i defensem el nostre espai i els nostres drets. Si una situació no t'agrada fes-ho saber encara que es tracti d'un conegut. NO és NO! i la teva decisió ha de ser respectada. Si has sofert una agressió, busca ajuda, NO ESTÀS SOLA! Per altra banda també trobem missatges per als homes: Recorda: NO és NO, ni tu ni ningú pot decidir per ella. Ser plasta o bavós no és lligar, és agredir. NO SIGUIS CÒMPLICE, actua i vaig donar no als qui agredeixen. Si ets jove expressa el teu rebuig a la violència contra les dones! I finalment el missatge conjunt era animant a la població en general que dugués les xapes i el barret.

3. Madrid zona centro “*La calle y la noche también son nuestras*”⁷⁴”

La campanya de l'Ajuntament de Madrid "La calle y la noche también son nuestras. Por un Madrid libre de violencias machistas" promoguda pel districte s'anomena “El carrer i la nit també són nostres”. L'objectiu principal de la campanya es recuperar els espais públics per a les dones en contextos d'oci nocturn. Aquesta campanya no està centrada en una festa en concret i respon a una voluntat àmplia de garantir un lliure gaudi de l'espai públic en context d'oci nocturn. La campanya neix de la voluntat de l'Ajuntament per tal que els districtes idein campanyes de sensibilització sobre el tema, i se'ns va ocórrer visibilitzar aquests comportaments que es donen de vegades en els locals d'oci nocturns, en com es qüestiona de vegades la presència de dones, soles o acompanyades, en aquest tipus de locals. La campanya consta de cartells i postalfree que s'han distribuït en un gran nombre de locals d'oci del districte,

⁷³Annex 2: ampliació de la informació sobre la Campanya de Vitoria Gasteiz

⁷⁴Annex 3 ampliació de la informació sobre la campanya de Madrid zona centro.

qui fa el repartiment és personal municipal i explica als locals d'oci en què consisteix la campanya. Es tracta llavors, de visibilitzar els locals que s'adhereixen a la campanya amb la senyalètica dissenyada. El missatge del poster genèric de la campanya és el següent: “Entre tod@s podemos hacer del ocio nocturno un lugar seguro y agradable. Tolerancia zero ante todo tipo de violencia machista”. Les enganxines posen “Espacio libre de violencias machistas” .

4. Zaragoza: “No es no. Por unos Pilares sin agresiones sexistas⁷⁵”

La campanya ‘No és No, per uns Pilars sense agressions sexistes’, es una actuació preventiva per l'eradicació de les actituds i comportaments sexistes amb l'objectiu de sensibilitzar a la ciutadania i activar la seva resposta davant aquestes situacions. La campanya de visibilització, contextualitzada dins de la tolerància zero al masclisme, es va a centrar en els missatges dirigits a tres actors: missatge als potencials agressors perquè sigui conscient que certes conductes que poden considerar-se “normalitzades” són, en realitat, agressions; missatge a les potencials agredides per empoderarla en l'enfrontament a aquesta situació, generant dinàmiques que la puguin recolzar si ho sol·licita; finalment un missatge a la ciutadania en general per no tolerar aquests comportaments, conscienciant en la tolerància zero al masclisme.

Les accions previstes a la campanya són: Declaració Institucional en el Ple consensuada per tots els grups polítics; Integrar en el discurs del pregó fent una crida a eliminar les agressions sexistes; Presència en pagina web, programa de festes i en altres espais de difusió de festes com a xarxes socials; Elaboració d'un distintiu que s'identifiqui amb campanyes contra agressions sexistes. cartelleria en Passeig Independència; vinils a l'interior dels autobusos urbans; cartelleria als espais festius municipals i als espais de concessió municipal; informació dins del programa de butxaca de les Festes del Pilar; unes polseres amb el missatge ‘No és No’ que es distribueixen als espais festius municipals; missatges en

⁷⁵Annex 4, ampliació de la informació sobre la campanya de Zaragoza.

xarxes: facebook i twitter municipal i en xarxes socials; i targetes de butxaca que es difondran entre les AAVV, en les oficines de turisme i als espais festius municipals. També està prevista l'elaboració i difusió de la campanya i d'una guia ciutadana sobre els comportaments davant agressions sexistes i de sensibilització per la igualtat.

Els missatges i el contingut discursiu promogut per l'ajuntament respón a les següents frases: Mou-te amb llibertat i seguretat. Respecta la diversitat. No et passis, assetjar no és lligar. Tolerància zero al masclisme. No callis. no és no. Ni les aglomeracions ni l'alcohol són excusa. Presta ajuda. No siguis còmplice. Per unes festes sense agressions sexistes. No és no.

S'ha concertat un protocol amb la policia local per a atenció de la trucada i derivació al telèfon atenció 24 hores amb personal qualificat, on se'ls donarà l'atenció i el suport que requereixin així com la derivació que es requereixi en cada ocasió. Així mateix, s'han establert unes pautes de treball amb el personal de seguretat dels principals espais festius de les festes, amb protecció civil i amb els voluntaris i voluntàries de l'Ajuntament presents en els diferents actes festius perquè sàpiguen com reaccionar davant situacions d'agressions sexistes.

5. Barcelona, Poble sec “Protocol contra les agressions sexistes a les festes majors del poble sec⁷⁶”

Aquest projecte ha estat dissenyat per un grup motor de veïnes del Poble Sec i aplicat durant les festes majors de 2015 als espais de festa major de les festes populars del poble Sec (Assemblea de barri) i dels Castellans del Poble Sec. La temàtica que aborda és l'assetjament sexual a l'espai públic amb un especial focus sobre les violències masclistes als entorns festius d'oci nocturn, i en concret a la Festa Major del Poble-sec. El projecte es basa en l'elaboració i aplicació d'un protocol de prevenció i d'actuació contra les agressions sexistes a la festa major del Poble-sec.

El protocol es dirigeix, principalment, a totes les entitats, organitzacions i

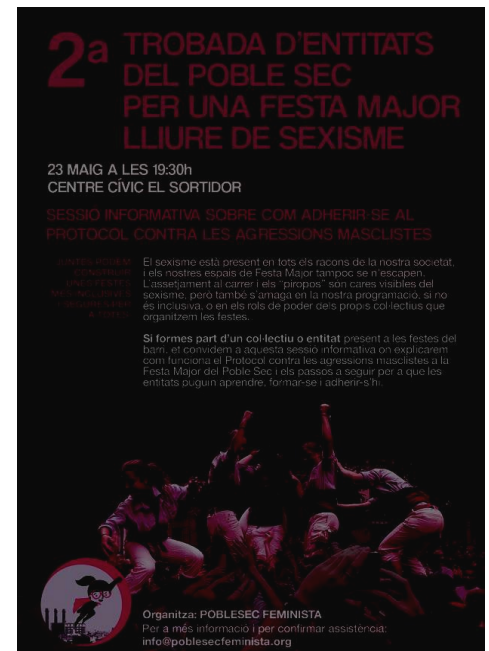

⁷⁶A l'annex 5 trobem més informació sobre el projecte que va obtenir el X premi 25 de novembre de l'Ajuntament de Barcelona així com cartelleria associada a la iniciativa i altres materials.

col·lectius que participen en l'organització de la festa major. Tanmateix, per tal de que el protocol tingui èxit, l'objectiu final és poder arribar a tot el veïnat del barri i a totes les persones que gaudeixen de la festa major. L'objectiu principal és prevenir i eradicar les agressions sexistes a la festa major. El protocol pretén ser una guia per a la prevenció, detecció, actuació i resolució d'aquests casos.

Altres objectius específics estan centrats en aconseguir espais de festa segurs que permetin el lliure gaudi de totes, visibilitzar les agressions sexistes en els espais de la festa major, dotar-nos d'eines que ens permetin detectar i respondre davant d'aquestes agressions, sensibilitzar i formar als col·lectius implicats en l'aplicació del protocol i dotar la festa major i la seva programació de perspectiva de gènere. L'aplicació del protocol consta de diverses fases. Una primera de contacte i apropament a totes les entitats del barri; una segona, de formació, on es fan tallers de sensibilització, d'explicació i pràctica del protocol als col·lectius i entitats del barri; una tercera de campanya de difusió i comunicació; una quarta, que es basa en l'aplicació del protocol en sí durant els dies de festa major; i una última part de valoració i millora del protocol de cara a l'any següent.

La metodologia emprada participativa a partir d'un procés comunitari on les diferents entitats que monte festes majors contribueixen a potenciar i adaptar la proposta per a dur-la a terme en el seu espai festiu. Es tracta llavors d'un procés on el grup motor ha definit la proposta i ha realitzat un treball d'incidència i apoderament comunitari per la transformació de la cultura patriarcal d'arrel, recolzant-se, també en l'administració. Els missatges i discurs associat a la campanya tenen a veure amb generar una cultura del consentiment i els afectes front a la cultura de la violació, alhora promoure la diversitat afectiva, la diversitat sexual i de representació del gènere. Alhora els missatges tenen a veure amb el reforçament als límits en el consentiment, l'apoderament de les dones, lesbianes i trans, el suport mutu i la solidaritat davant d'una agressió i també missatges adreçats a promoure una nova cultura dels afectes en els espais d'oci.

Anàlisi de continguts i valoració política

En aquest apartat de l'estudi de cas tractarem d'extreure elements per a l'avaluació de les diferents campanyes, per això l'anàlisi té una vessant comparativa. Alhora es busca la identificació dels elements en sintonia o contradicció amb el marc teòric definit en l'aproximació al problema. Així aconseguirem un resultat que ens aporti una visió més àmplia al procés del *Grup motor*.

Els criteris de valoració que s'han fet servir responen a unes preguntes extretes de l'anàlisi realitzat al marc teòric i conceptual de la problemàtica. La valoració llavors s'emmarca al voltant de la pertinència de les campanyes i actuacions en base a aquest marc. A més la següent valoració té en compte altres elements específics pròpis d'aquest tipus d'actuacions, i està ordenat anant dels aspectes més generals als més particulars.

- Quins són els agents que impulsen l'acció o campanya?

Començar l'anàlisi identificant qui impulsa la iniciativa, ens permet copsar l'abast i l'impacte que aquesta tindrà. Si el disseny de la política ha estat realitzat des d'un òrgan de l'administració i s'ha emprat una actuació unilateral, com en el cas de Vitòria-Gasteiz la sensibilització que pot emergir de la campanya serà d'un abast limitat. A més la campanya d'aquest municipi no tenia prevista cap acció de sensibilització més enllà de repartir els materials dissenyats. De la mateixa manera la campanya de Madrid al ser empresa des d'un òrgan municipal sense una mobilització social àmplia, així la quantitat de recursos per a fer extensiva la mateixa s'ha d'ampliar. En aquest cas, però, si que es s'hauria previst un exercici de sensibilització als locals on s'enganxaran els materials.

Tant Zaragoza com Pamplona han realitzat una campanya que prové des d'una voluntat institucional d'apropament a la ciutadania i de generació d'un consens ampli. En el cas de Zaragoza la incidència realitzada ha permès que sigui una campanya assumida per tots els grups municipals així com gaudeix del recolzament i promoció de totes les entitats vinculades al teixit contra les violències masclistes de l'àmbit local. A Pamplona la iniciativa municipal també conta amb el recolzament d'entitats ciutadanes, no obstant, la promoció de la mateixa es veu liderada pel consistori, fent-se més protagonista.

En el cas de Barcelona la iniciativa parteix de l'organització de base de veïnes del barri per tal d'arribar

a altres membres de la ciutadania del barri, entitats i a l'administració. Trobem en aquest punt de partida un model diferent on la responsabilitat d'impuls de la campanya i de la transformació ja no recau en l'administració. L'impacte en aquest sentit, s'aproxima més al que poden tenir aquestes dues darreres campanyes, amb l'avantatge que suposa per la proximitat de les relacions socials i el lideratge comunitari de la iniciativa.

- Què ens mostra la representació gràfica?

La representació en imatges de les campanyes també donen missatges molt importants. Si fem un zoom a la imatgeria gràfica trobem dibuixos i cartells que tenen a veure directament amb la violència sexista i altres que no.

El cartell genèric de la campanya por un madrid libre de violencia machista, no té cap tipus d'informació telefònica, ni una pàgina web on adreçar-se, la gràfica del cartell respon a unes imatges que mostren moltes dones somrients, amb un missatge de felicitat, alhora el text diu ... “Entre tod@s podemos hacer del ocio nocturno un lugar seguro y agradable. Tolerancia zero ante todo tipo de violencia machista”. Les enganxines posen “Espacio libre de violencias machistas” .

Les mans son una imatge molt recurrent, aquestes són utilitzades a 3 de les 5 campanyes analitzades. Surten tant a la campanya de Pamplona com la de Zaragoza i Madrid. Tant a les campanyes de Zaragoza com a la de Pamplona la imatge de la mà vermella és la única representació gràfica que trobem. El missatge que transmeten les mans va enfocat eminentment a posar límits, les mans en situació “d'alto” responen a una imatge històricament utilitzada per la policia i que identifiquem amb la “prohibició” d'un determinat fet. D'aquesta manera la mà ens indica que s'està prohibint aquest tipus de comportament. En el cas de Zaragoza trobem un missatge vinculat a l'autoritat política, hi ha força imatgeria que respon a fotografies que s'han fet els i les representants polítics del consistori on a partir d'un guant vermell han expressat el seu missatge de rebuig a les actituds i comportaments. En el cas de les enganxines a Madrid, la mà respon a un missatge d'adhesió dels bars a aquesta prohibició de comportament. Finalment en el cas de Pamplona, han fet de la mà un element més mal·leable, han fet trobar-se diferents mans i s'estableix així un missatge de prohibició i també de suport mutu.

En el cas de Barcelona, la representació respon a una imatge d'apoderament femení i mostren una nena super heroïna i els colors són els distintius del feminisme. Alhora la resta de cartelleria es nodreix d'imatges de la cultura popular que omple els carrers de les festes i les tenyeix de color lila per tal d'identificar-les amb la campanya. La imatge té un toc infantil i segueix identificant a les dones com a les receptores d'aquest missatge, el logo ve a mostrar una idea de dona que pot vèncer el patriarcat amb els seus super poders, i alhora també una imatge d'apoderament a partir de la campanya.

Les imatges de Vitoria Gasteiz també tenen un toc infantil. A més associen actituds masculines amb noms com 'lorolapas' o 'gallosaurios' que treuen pes a les agressions sexistes i no identifiquen els potencials agressors. Les crítiques a la imatge gràfica de la campanya han sigut un factor de debat públic on han constatat representants polítics i societat civil que la lluita contra les agressions sexistes no es combat a partir de gorros i xapes amb noms d'agressions infantilitzades i que no acaben de mostrar què s'enten per agressió.

- Fins a quin punt les campanyes consciencien de l'existència i la necessitat d'assenyalar d'agressions sexistes?

Continuant amb la campanya de Vitoria Gasteiz trobem que no entren a definir que entenen per agressions sexistes o sexuals en el seu cas. Defineixen una serie d'actituds abstractes que no s'han de tolerar i no faciliten cap eina per saber quines són ni com recolzar davant una situació d'agressió. En canvi, per exemple, la campanya de Barcelona i la de Pamplona, al ser campanyes d'actuació més integrals, recullen quina és la seva definició d'agressions sexistes i com actuar tant si pateixes una agressió com si l'estàs veient. Ambdues campanyes tenen una visió àmplia sobre el sexisme i consciencien sobre el mateix més enllà de les situacions concretes.

Cal tenir en compte quina és la mirada de les agressions, en algunes campanyes s'aborda la problemàtica des d'un punt de vista de les agressions sexuals, i altres des de les sexistes. Des d'una mirada les agressions i els abusos, encara que es diguin "sexuals", tenen molt més a veure amb el poder que amb el sexe. Trobem que totes les campanyes menys la de Vitoria Gasteiz tenen en compte el sistema patriarcal com a marc per la producció d'agressions sexuals. Sabem que la negació de les relacions de

poder parteix de reduir el que és un conflicte social, a un conflicte individual, afirmar que no estem davant un fenomen estructural i una manifestació d'aquestes relacions de poder, sino que estem senzillament davant una disputa entre dues persones, és una manifestació prototípicament sexista, donat que s'intenta negar el que són aquests conflictes de poder⁷⁷. Per això, que les campanyes es mostrin com a una eina dins un engranatge és molt positiu per tal de produir altres eines i articular-les.

La campanya de Vitoria Gasteiz s'alinea més amb la perspectiva en l'abordatge de les agressions en oci nocturn que tenen a veure amb el vincle entre drogues i festa. Tradicionalment les campanyes de prevenció han estat enfocades a senyalar la perillositat del consum associat a la possibilitat de patir agressions sexuals. No obstant, sabem que són les creences sobre les relacions les que emergeixen en aquest context d'oci i consums, per tant cal enfocar les accions preventives i educatives a canviar aquestes creences per aconseguir que les agressions sexistes en aquests contextos desapareguin⁷⁸. La violència pot ser obra d'un agressor, però no deixa de ser també responsabilitat d'una societat que la fomenta. Així doncs, és necessari que el conjunt d'actors socials juguin un rol central en l'afrontament d'aquestes agressions.

- A qui van destinades les accions i quina representació de les beneficiaries i els beneficiaris fan? Abans de seleccionar les 5 iniciatives, en un primer cop d'ull a les accions que s'han realitzat en aquest àmbit, podem veure que en la gran majoria d'elles, el focus de les propostes van encarades a consells de seguretat, mesures de precaució i altres campanyes dirigides exclusivament a les dones perquè evitin situar-se en situacions de risc, per contra poques són les accions encarades al possible agressor perquè no tinguin possibilitats d'actuar encara que aquest sigui el seu propòsit.

Exemples ben clars els tenim com: portar xiulet, classes d'autodefensa personal, no consumir drogues i evitar beure massa, no anar-se amb algú que no sigui de plena confiança, i així, una infinitat de consells dirigits a la dona amb el risc de limitar les seves llibertats i potenciar, en el cas d'haver sofert una

⁷⁷ BODELÓN, E. (2012) "Las políticas públicas contra la violencia patriarcal en España y Brasil". R. EMERJ, Rio de Janeiro. V.15, nº57

⁷⁸ Observatorio cualitativo sobre la relación entre el consumo de drogas y los abusos sexuales en espacios de ocio nocturno (2015). Informe técnico. Madrid: Fundación Salud y Comunidad.

d'aquestes agressions, sentiments de culpabilitat per no haver estat previnguda i prudent.

Aquest fenomen respon a la responsabilització de les “víctimes”, és a dir, fer recaure la responsabilitat a les dones que pateixen la violència, perdent l'anàlisi del problema ja que sabem que la major part de violència està perpetrada encara per homes cap a dones, i per tant gran part de la intervenció hauria d'estar feta cap al canvi de model del col·lectiu masculí⁷⁹. Certament actuar sobre un potencial agressor no és ni fàcil, ni senzill, però si que tenim el repte de canviar el focus de les accions i dirigir-ho cap al possible agressor, intentant prevenir i limitar les seves possibilitats d'actuació.

- Fins a quin punt ajuden a la persona agredida a defensar-se?

En la campanya de Barcelona es fa explícita la responsabilitat per al canvi social. En aquesta construcció social del binomi format per agressor i víctima s'atribueix l'ús i el monopoli de la violència als homes i la passivitat a les dones. En la mesura en què s'assigna a les dones una posició fixa de passivitat enfront dels homes violents. La relació que les dones tenen amb la violència es limita al paper de sofrir-la, la qual cosa les col·loca en una posició infantil i, per això, dependent de l'actuació de l'Estat o altres institucions.

La realització de mesures polítiques per tal que les agressions silenciades no segueixin tenint lloc a la vida nocturna no ha de passar per demanar valentia a les dones, per tant, les campanyes han de centrar-se en els agressors i en el potencial del canvi de model cultural per tal de viure unes vides lliures de violències. Per això no es justifica la hiperresponsabilitat cap a les dones, però sí que s'insta a la mirada positiva cap a unes dones actives i capaces de defensar-se.

En aquest sentit trobem un canvi de paradigma en les campanyes de Pamplona, Zaragoza i Barcelona, donat que hi ha un missatge explícit cap al reconeixement de que res justifica una agressió i promouen un missatge d'apoderament que trenca amb el missatge d'indefensió tant promogut que, com hem vist, genera una amenaça constant sota la cultura de la violació⁸⁰. D'aquesta manera aquest canvi de

⁷⁹ BODELÓN, E. (2012) "Las políticas públicas contra la violencia patriarcal en España y Brasil". R. EMERJ, Rio de Janeiro. V.15, n°57

⁸⁰ DAVIS, A. (1990). "We do not consent: violence against women in a racist society" a *Women, culture and politics*. Vintage Books, New York.

paradigma promou una mirada que creu en un canvi de model, i tot i ressaltar la importància de l'autoprotecció, no situa a les dones en el paper de víctimes passives o culpables trencar amb el rol de la feminitat⁸¹.

Aquestes campanyes que fomenten l'apoderament i l'autodefensa estan contribuint amb l'objectiu de trencar el cercle viciós d'assignar a les dones el rol de víctimes i al contrari, defensen valors i actituds que històricament no han estat associats al rol de les dones, com per exemple l'autoconfiança, la capacitat i la possibilitat de denúncia pública, la possibilitat d'identificar els propis desitjos i expressar-los, la capacitat de donar o no consentiment davant una relació sexual, la capacitat d'assumir les pròpies responsabilitats i per tant de ser adultes, la possibilitat i la capacitat de posar límits, la capacitat i possibilitat de defensar-se des d'un múltiple ventall d'opcions.

- Fins a quin punt les campanyes empenyen a generar responsabilitat col·lectiva?

El compromís cap a la identificació del sistema patriarcal que ampara les agressions sexistes no és tasca fàcil. La campanya de Barcelona, Zaragoza i Pamplona tenen una línia més definida en aquest sentit ja que aborden qüestions com el micromasclisme o altres elements sexistes relacionats amb l'espai públic i les lletres de les cançons que fan que les campanyes transcendeixin l'actuació particular davant d'una agressió.

La responsabilitat col·lectiva s'estableix també en la campanya de Madrid al comprometre als bars a adherir-se a la campanya. L'adhesió obligatòria a partir d'una formació especialitzada per part de la campanya de Barcelona fa que aquesta incideixi plenament en la responsabilitat col·lectiva del fenomen. La idea de prevenció integral també ressona quan analitzem aquestes campanyes. Senyalar elements d'autoprotecció tal com fan la major part no ha de separar-se de promoure un canvi de model de les relacions, per això cal endinsar-se en la reflexió sobre quin és el model de relacions equitatives que estem promovent. Cal incloure canvis profunds en la forma en què se socialitzen els nois, donant valor a aspectes com la cura cap a les altres persones, l'expressió de les emocions, la cooperació enlloc de la

⁸¹PETHERSON, G. (2000) El prisma de la prostitución. Madrid, Talasa.

competència, etc. Aquesta tasca s'empren únicament a partir de la campanya de Barcelona, on les formacions van encaminades a parlar de límits, consentiment i rols de gènere.

En les campanyes de Zaragoza i Pamplona s'apel·la molt a la ciutadania, empenyent-la a no quedar-se impassible davant de les agressions, aquest missatge respon al tradicional element de lluita contra les violències, és a dir, trencar el silenci.

- Fins a quin punt qüestionen a l'agressor des d'una perspectiva de gènere?

Trobem que en la representació de les dones com a víctimes de violència masclista es segueix reproduint moltes vegades les qüestions associades al rols de gènere, com hem vist abans, dient a les dones que es protegeixin i als homes que no agredeixin, no es qüestiona sinó que es reïfica. S'atribueix el monopoli de la violència a una de les dues parts, a l'home, configurant-se la passivitat en la dona. La resposta moltes vegades es construeix un mecanisme que castigui a l'agressor i defensi a la víctima. Moltes vegades ens trobem davant de missatges que responen a una imatge d'homes salvadors “els homes defensen a les dones dels homes (dolents)⁸²”.

Trobem llavors la necessitat d'assignar un paper als homes en aquest procés preventiu i d'abordatge de les violències. En la campanya del Poble Sec en les formacions obligatòries per l'adhesió al protocol es proposa treballar per canviar radicalment el model de masculinitat hegemònica ja que a més de generar una normalització de la violència contra les dones també limita les oportunitats de desenvolupament lliure dels homes per exemple en el cas de l'homofòbia.

Per tant la necessitat de trencar amb el model dominant i generar unes noves masculinitats, que trenquin amb la validació i la reproducció del pensament masclista, que es desvinculin de la necessitat d'exercir violència i de percebre la força i l'agressivitat com a valors sempre positius i masculins. La campanya de Poble Sec reflexa un model on es qüestionin els valors dominants i els homes renunciïn als privilegis que fomenten la desigualtat i promouen les discriminacions.

⁸² COLL-PLANAS, G. VIDAL, M. (2013). *Dibuixant el gènere*. Barcelona, Ed.Egales.

- Tenen un punt de vista ampli sobre la sexualitat?

Hi ha molts pocs missatges contra formes de sexisme que tinguin en compte la diversitat d'orientacions sexuals. Trobem en la campanya de Barcelona i la de Pamplona alguns exemples d'agressions lesbòfobes i homòfobes. No obstant no senyalen la necessitat de incidir en formes simbòliques de violències i discriminacions contra els col·lectius LGTBIQ+. En aquest sentit no fomenten una igualtat transversal als rols de gènere home – dona que talli també l'orientació sexual i que incorpori altres eixos de discriminació com pot ser la raça, l'origen i l'edat.

Malgrat aquests progressos cap a una igualtat formal entre dones i homes davant de la llei, no es pot dir que s'hagi assolit una igualtat real. Els avanços legals són elements indispensables cap a societats més justes i igualitàries, però no són suficients; també es necessita que hi hagi un canvi social i cultural que realment qüestionï els rols i estereotips de gènere i les discriminacions que pateixen els col·lectius discriminats.

- Ajuden a canviar els models de relació?

Troblem que no totes les campanyes tenen en compte la necessitat d'incidir en les condicions de possibilitat perquè es donin les agressions sexistes. Això vol dir, com pensem les festes i les relacions que es donen en les mateixes, alguns exemples que es donen en la campanya de Barcelona que no estan recollides en les altres són: transversalitzar la perspectiva de gènere en la programació, dissenyar la distribució de l'espai a les festes per minimitzar riscos i fomentar la participació diversa (de famílies, persones amb diversitat funcional, etc.), mostrar altres imatges i missatges positius cap a la diversitat d'orígens, d'orientació sexual, d'edats, etc.

Les campanyes de prevenció i informatives que tenen un enfocament més integral com la de Zaragoza, Pamplona i Barcelona, volen conscienciar sobre la violència sexual abordant el fenomen en la seva complexitat, i sense responsabilitzar en cap cas a les noies i les dones que en són víctimes, no obstant només són les de Barcelona i la de Zaragoza les que aborden agressions de micromasclistes.

Des d'una perspectiva transformadora la motivació de la campanya de Barcelona, parteix d'abordar les violències com a últim esglaió del sistema patriarcal, per tal la voluntat d'incidència va més enllà d'evitar

una problemàtica, com es percep en les altres campanyes. En un sentit particular qüestiona l'ús que fan els homes i les dones de l'espai públic, senyalant que no és una qüestió neutral i respón als rols de gènere assignats, d'aquesta manera es proposa la inclusió d'una senyalètica i la necessitat de repensar els espais en festes per tal que s'evitin les aglomeracions, els lavabos quedin a l'abast i hi hagi possibilitat d'un us familiar de l'espai de festes.

Un altre element que emergeix de les campanyes analitzades és la idea de seguretat. Per exemple, la campanya de Madrid es basa directament en aquesta idea al promoure “espacios libres de violencia” està apel·lant directament a una zona segura. En aquest sentit el feminisme i la perspectiva de gènere posa en qüestió la forma en què es concep la seguretat, donat que com hem vist la majoria d'agresions sexistes es cometen per persones conegudes, a diferència de les creences dels missatges que ens arriben a nivell popular.

També, perquè no s'ha d'entendre la seguretat com a quelcom objectivament mesurable i viscut i percebut de la mateixa manera pel conjunt de la ciutadania, hi ha pràctiques d'assetjament sexista que no es consideren delictes i que, per tant, tampoc es recullen a les estadístiques oficials, però això no significa que no condicionin la sensació de seguretat de les dones. En el cas de la campanya de Zaragoza, que promou el registre d'incidents no denunciats, s'està prestant atenció a aquesta idea. Així, la seguretat s'ha de concebre no només com l'absència de delictes sinó també com la percepció de poder viure sense sentir por, temor, incomoditat, etc. Per tant, és fonamental reconèixer la importància del component subjectiu de la seguretat.

Reflexions finals

Tal com hem vist, costa incorporar un enfocament del fenomen de la violència a l'espai públic que deixi de responsabilitzar a les dones i que tingui en compte les seves causes estructurals.

La societat en el seu conjunt hauria de ser capaç de construir un discurs que pugui aportar reparació i justícia cap a les persones que pateixen les agressions, enlloc de responsabilitzar-la de la violència patida

i de fixar-li una rígida etiqueta de víctima permanent i que no facilita el procés de recuperació. No obstant, hi ha plantejaments que contribueixen a fer passos cap a una societat lliure violència masclista. En aquest treball n'hem incorporat alguns, per tal de visibilitzar formes d'abordar el fenomen que trenquin amb la concepció majoritària de la víctima responsable de ser-ho.

La igualtat va més enllà de la concepció liberal que procura equiparar als subjectes en la posició de plena ciutadania assumida pels homes. No es tracta únicament que les dones i altres subjectes subalterns accedeixin als mateixos drets que els homes gaudeixen, sinó que s'ha d'advocar també per la coresponsabilitat als espais i treballs de cura i la redistribució de privilegis. La discriminació es present en tots els àmbits de les vides de les persones, de manera que les mesures que garanteixin un accés igualitari a drets han de tenir incidència en tots ells, per això, la incidència en els espais de les festes majors està més que justificada.

Partint de la necessitat de canvi estructural, s'han adoptat mesures de prevenció i polítiques actives que vetllen per transformar les situacions de discriminació que impossibiliten l'exercici de la igualtat. Veiem com algunes actuacions responen més a un caire d'accions positives, que es consideren mesures específiques per a la correcció de situacions paleses de desigualtat, però no impliquen un canvi estructural. En les mesures de prevenció integral que hem descrit, en canvi, sí que cal integrar la perspectiva de gènere i projectar canvis a llarg termini que modifiquin les relacions de poder basades en el sexisme.

Malgrat adoptar el concepte de transversalitat de gènere i de reconèixer les arrels profundes de la discriminació, el “Protocol contra les agressions sexistes al poble sec” no opera de la mateixa manera sobre les diferents esferes, és a dir, no adopta una perspectiva de gènere de forma integral, ja que atorga graus segons la diferent implicació de les entitats en el procés comunitari. Els diferents tipus de mitjans que proposa, i la importància que dóna als diferents àmbits d'actuació, fan que alguns dels principis exposats per el “Protocol” es dilueixin en la seva articulació.

Un punt fort que emergeix d'aquest estudi és la importància de la coresponsabilitat en l'aplicació de les mesures per abordar les violències masclies. Les sinergies que es creen entre institucions, entitats socials

i gent organitzada, augmenten la possibilitat d'impacte de les mesures. A més la coresponsabilitat extensiva a totes les persones que componen el teixit social, en un procés d'implicació comunitària per la transformació social feminista, evidencia la voluntat de replantejar les funcions socials dels rols de gènere i la necessitat d'intervenir en la manifestació més extrema de la discriminació sexista, les violències.

La manifestació de resistències per a visibilitzar aquest tipus de vulneració de drets, de participació igualitaria de la vida comunitària, lliure de violències, sembla estar decreixent. La major sensibilització al voltant de les reflexions feministes no treu que encara, avui dia, calguin processos llargs i multinivell per tal de poder gaudir d'una nova cultura basada en el consentiment i el lliure gaudi sense discriminacions.

Agraïments

Aquest treball és fruit de les ganes de tancar etapes, forma part d'un procés personal, de creixement i pèrdues, molt vinculat al cicle de la vida. A vegades les coses venen com venen, no són el que més t'agradaria i has de conviure-hi igualment, alguna cosa semblant em passa amb aquest document. En el moment d'escriure aquestes línies, les últimes del document recordo mil i una etapes del procés, passar de voler fer un treball sobre avaluació de polítiques públiques amb perspectiva interseccional, després pensar en fer la història de vida de l'estimada Marianne, a qui li vull agrair la seva paciència, escolta i empenta contagiosa a la vida i finalment escollir dotar de marc teòric el bonic i complicat procés comunitari que estem impulsant al poble sec.

El grup motor del protocol és una escola i un repte constant. Voler una societat sense discriminació sexista és un gran objectiu per un grup de veïnes així que la tasca planteja reptes constants, a dia d'avui podríem dir que estem alegrement esgotades, en un mes i mig inicien les festes del barri i ens queden moltíssimes tasques a fer. La capacitat d'entrega i voluntat de les veïnes que formem el grup motor és admirable, i el suport que he sentit d'elles en aquest procés és un dels factors que m'ha empès a escriure, per això volia donar espai i agrair a l'Alba, l'Anna, la Barbara, la Sílvia, la Júlia, la Marta, la Laura, l'Elena, la Judit, la Marta, la Tere, la Mercè, la Natalia i tantes altres que han anat entrant i sortint d'aquest procés compartit. Vull agrair especialment a la Marta Pérez i la Ivana Soto la seva lectura curiosa i els comentaris, i a la Nagore Garcia el seu meticulós repàs a tot el document així com els ànims i la passió per la recerca feminista. Agrair a la Cris Ulte el disseny de la portada i a la Neus Roca el suport com a tutora. I finalment a la Maria i el Borja amb qui he anat compartint anades i vingudes del procés.

Una abraçada a tota la família, la que m'ha tocat i la que he triat, no em caben tots els nom aquí, però vull deixar per escrit que la vida és millor amb totes vosaltres.

Bibliografía

- ALBERDI, I i MATAS, N. (2002) La violencia doméstica. Informe sobre los malos tratos a mujeres en España. Colección Estudios Sociales -Fundación La Caixa.
- AMORÓS, C. (1994) *Feminismos, igualdad y diferencia*. México, Universidad Autónoma de México, Pueg.
- ARENDT, H. (1974) *La condición humana*. Barcelona, Seix Barral.
- BELLIS, M i GUNBY, C. (2012) "Gender differences in alcohol-related non-consensual sex; cross-sectional analysis of a student population" BMC Public Health BMC series BioMed Central Ltd.
- BIGLIA B. (2005) "Desarticulando mitos sobre el pacifismo femenino para una redefinición de la violencia" 245-252. J. Sobral, G. Serrano, J. Regueiro (comp). *Psicología jurídica, de la Violencia y de género*. Madrid, Biblioteca nueva.
- BIGLIA, B., OLIVELLA, M., JIMÉNEZ, E., (2014) Marcos legislativos y prácticas educativas sobre violencias de género y juventud en Cataluña. La Camera Blu, 10.
- BODELÓN, E. (2012) "Las políticas públicas contra la violencia patriarcal en España y Brasil". R. EMERJ, Rio de Janeiro. V.15, nº57.
- BOSCH, E. (2007) *La violencia de género. Algunas cuestiones básicas*. Ed. Formación Alcalá. Alcalá de Real, Jaén.
- BOSCH, E. i FERRER, V. (2002) "porqué me maltrata si me dice que me ama?" dins *La voz de las invisibles. Las víctimas de un mal amor que mata*. Ed. Cátedra, Colección Feminismos, Madrid.
- BUTLER, J. (2001) *El género en disputa. El feminismo y la subversión de la identidad*, Buenos Aires, Paidós.
- CANTERA, L. (2002). "La violencia doméstica". Lectora. Revista de dones i textualitat, 9. pàgins 71-77. Barcelona, PPU
- COLL-PLANAS, G. VIDAL, M. (2013). *Dibuixant el gènere*. Barcelona, Ed. Egales.
- COLL-PLANAS, G. (2008) *Cuestiones sin resolver en la Ley integral de medidas contra la violencia de género*. Papers 87.

CORSI, J. (2006): “La violencia en el contexto familiar como problema social” dins Corsi, J. (compilador): *maltrato y abuso en el ámbito doméstico. Fundamentos teóricos para el estudio de la violencia en las relaciones familiares*. Editorial Paidós, Argentina.

DALMAU, M (2013) L'autogestió comunitària, cap als equipaments públics no estatals. Al 12é forum Indigestió.

DAVIS, A. (1990). “We do not consent: violence against women in a racist society” a *Women, culture and politics*. Vintage Books, New york.

DESPENTES, V. (2007). *Teoría King Kong*. Mdrid, Editorial Melusina.

DOMÈNECH, M. IÑIGUEZ, L. (2002). *La construcción social de la violencia*. Athenea Digital, 2.

DURÁN, M. (2010) *Sexismo benévolo y violencia sexual: percepción social de la violación en las relaciones íntimas*. TD, Universidad de Granada.

ECHEBURÚA, E., CORRAL, E., ZUBIZARRETA, I. y SARASUA, B. (1995). *Transtorno de estrés postraumático crónico en víctimas de agresiones sexuales*. Fundación Paideia.

EMAKUNDE (2011). Agresiones sexuales. Cómo se viven, cómo se entienden y cómo se atienden. Gobierno Vasco. Departamento de Interior. Vitoria- Gasteiz.

FREIXANET, M. (coord.) (2011). “No surtis sola”. *Espais públics segurs amb perspectiva de gènere*. Barcelona, Institut de Ciències Polítiques i Socials.

GARCIA, I. (2006) “Discussion acerca de los deteminantes de la agresividad y la violencia” dins Corsi J. (Compilador): *Maltrato y abuso en el ámbito doméstico. Fundamentos teóricos para el estudio de la violencia en las relaciones familiares*. Editorial Paidós, Argentina.

GREER, G. (2004) *La mujer eunuco*, Madrid, Kairos.

HAWKESWORTH, M. (1999) “Confundir el género” *Debate feminista*, México, Metis Productos culturales, año 10, Vol. 20.

IGAREDA, N i BODELÓN, E. (2014) Las violencias sexuales en las universidades: cuando lo que no se denuncia no existe. *Revista Española de Investigación Criminológica*. Albacete, Sociedad Española de Investigación Criminológica, nº 12, pp. 1-27.

MARUGÁN, B. YVEGA, C. "Acción feminista y gubernamentalidad". *La emergencia pública de la*

violencia contra las mujeres.

MILLET, K. (1969) *Política Sexual*. Madrid: Cátedra, 1995.

MISSÉ, M i COLL-PLANAS, G. (2010) *El género desordenado. Críticas en torno a la patologización de la transexualidad*. Madrid, Egales.

MUXÍ, Z; CASANOVES, R; CICOLETTO, A; FONSECA, M; G. VALDIVIA, B. (2011). ¿Qué aporta la perspectiva de género al urbanismo? Universidad Politécnica de Cataluña. *Feminismo/s*, 17. p.105-129.

Observatorio cualitativo sobre la relación entre el consumo de drogas y los abusos sexuales en espacios de ocio nocturno (2015). Informe técnico. Madrid: Fundación Salud y Comunidad.

Observatorio cualitativo sobre la relación entre el consumo de drogas y los abusos sexuales en espacios de ocio nocturno. Informe Técnico. 2014. Fundación Salud y Comunidad.

OSBORNE, R. (2009): *Apuntes sobre violencia de género*. Barcelona, Edicions Bellaterra, Serie General Universitaria.

PATEMAN, C (1995), *El contrato sexual*, Barcelona Anthropos.

PUELO, A. (1997) *Mujer, sexualidad y mal en la filosofía contemporánea*. Revista de Filosofía nº14, 167 – 172.

PETHERSON, G. (2000) *El prisma de la prostitución*. Madrid, Talasa.

REDONDO, S. (2002). "Delincuencia sexual: mitos y realidades". En S. Redondo (coord.), *Delincuencia y sociedad*. Barcelona, Ariel. pp. 35-52

RICH, A. (1980) *Compulsory heterosexuality and lesbian existence*, *Signs*, n5.

ROCA, N. (2014) "¿Violencia íntima o violencia machista de pareja?. Su visibilidad desde una perspectiva de género y feminista. Notas de la experiencia en España". *Against gender-based violence: from Italian debate to intercultural dialogue* A cura di: Ines Testoni, Adriano Zamperini, Gabriela Moita and Mihaela Dana Bucuță. Redazione La camera blu.

RUBIN, G. (1996) "El tráfico de mujeres: notas sobre la economía política del sexo". En *El género: la construcción cultural de la diferencia sexual*, compilado por Marta Lamas, 35–98. México, Puegunam

STOLCKE, V. (2010) ¿"Es el sexo para el género como la raza para la etnicidad?", re-editado en F. Cruces Villalobos y B. Pérez Galán (eds), *Textos de Antropología Contemporánea*, Madrid, Universidad

Nacional de Educación a Distancia, 315- 348.

TORRES, M. (2001) *La Violencia en casa*. México, Editorial Paidós.

TOVAR, P. (2007) "La ciudad como teatro: construcciones, actores y escenarios". *Papel Político*, Bogotá, Colombia, Vol. 12. No. I. 93-116

TUÑÓN, J. (2008) *Enjaular los cuerpos: normativas decimonónicas y feminidad en México*. México, El Colegio de México.

VALLEJO, E. (2013) *Diez años de descentralización en el La Perú: violencia y usted invisible: qué opina acoso de sexual todo esto?* (2013) Serie Cuadernos de Investigación IOP Número 4

VEGA, C. (2005) "Situarnos en la historia. Movimiento feminista y políticas contra la violencia en el estado español" *Cárcel de amor: relatos culturales sobre la violencia de género*. SICHEL,B; VILLAPLANA,V. (ed.lit) págs. 25-37.

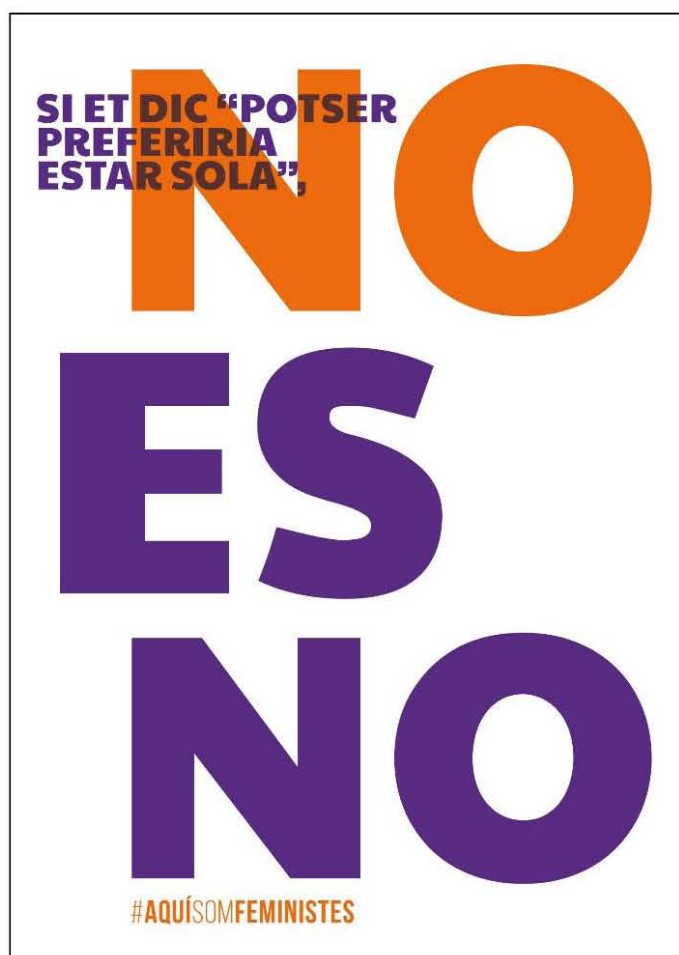
WALKER, L. (2003), "El perfil de la mujer víctima de violencia" capítulo 13, dins José Sanmartín, *El laberinto de la violencia*. Ariel, Madrid.

WITTING, M. (2006) *El pensamiento heterosexual*, Madrid, Egales.

ANNEXES

Protocol contra les agressions sexistes a festes majors

Estudi al voltant de les violències sexuals
en contextos d'oci nocturn a l'espai públic

Carla Alsina Muro
alsina.carla@gmail.com
Màster en Estudis de Dones Gènere i Ciutadania
Tutora: Neus Roca Cortés

Índice de contenido

Annex 1 – Navarra	3
Annex 2 – Vitoria Gasteiz	15
Annex 3 – Madrid	19
Annex 4 – Zaragoza	23
Annex 5 – Barcelona	36

Annex 1 – Navarra

**POR UNAS
FIESTAS
LIBRES DE
AGRESIONES
SEXISTAS**

Edita

Ayuntamiento de
Pamplona
Iruñeko Udala

Por unas fiestas libres de agresiones sexistas

- Las fiestas son para que disfrutemos todas las personas.
- En fiestas NO todo vale.
- Ni el uso ni el abuso de ninguna droga, justifica una agresión.
- En fiestas también, el NO sigue siendo NO.
- Adopta una actitud activa frente a las agresiones sexistas,

¡NO las permitas!

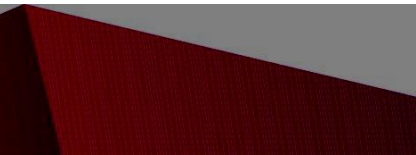

¿Para quién es esta guía?

- Si alguna vez te fuiste de un espacio público (un bar, un autobús, la calle...) porque te estabas sintiendo agredida y no sabías qué hacer.
- Si alguna vez sentiste miedo al escuchar pasos detrás de ti y aceleraste el paso.
- Si por miedo has dejado de hacer cosas sola como: ir a tomar un pote, a un concierto,...
- Si te has sentido humillada o controlada por tu pareja.

- Si te has sentido presionada o forzada a mantener relaciones sexuales.
- Si te harta tanto baboseo, si te avergüenzas de los comportamientos machistas, si no te hacen gracia las “supuestas” bromas y piropos.

Si te reconoces en alguno de estos casos, o te hacen pensar en alguien que conoces, esta guía es para ti, **seas hombre o mujer.**

¿Qué es la violencia sexista?

- Una violencia que se basa en las relaciones jerárquicas, en las relaciones de poder que sitúan al hombre por encima de la mujer, cuyo objetivo es garantizar que las mujeres vivan en una situación de sumisión.
- Es una violencia con carácter estructural, ya que la sufren mujeres de todo el mundo en todos los ámbitos de sus vidas.

- Puede ser física, psicológica, afectiva, sexual o económica.
- Puede tener diferentes formas: insultos, supuestos “piropos”, desprecios, humillaciones, celos, chantaje emocional, tocamientos, acoso sexual, golpes, violaciones, asesinato...
- Es la violencia a través de la cual se construye el miedo en las mujeres.

Las mujeres no nacen con miedo, se les enseña a tenerlo. No se les enseñan los mecanismos ni se les dota de las herramientas necesarias para hacerle frente y esto es lo que realmente les hace vulnerables.

Pistas para detectar la violencia sexista:

Las actitudes machistas son el primer elemento necesario para que un hombre se crea con el “derecho” de agredir a una mujer.

Dentro de los mecanismos de control y chantaje destacan los celos. No son indicadores de amor, sino de deseo de posesión y control. ¡No te dejes engañar! Estos son los casos que te pueden ayudar a detectar situaciones de violencia sexista:

- Si tu pareja controla tu tiempo, tu móvil, tu forma de vestir, tus amistades, te ha vigilado o perseguido alguna vez, y te acusa constantemente de serle infiel o de coquetear.

- Si tu pareja te trata como si no tuvieras criterio, infravalorando tus opiniones. No quiere que salgas con tus colegas. No quiere que en tu vida haya nadie más.
- Obligarte a tener relaciones sexuales cuando tú no quieres u obligarte a tenerlas sin condón.
- Cuando los desconocidos te tocan el culo en los bares, te dan la chapa, te agobian a pesar de que dijiste que te dejaran en paz.

Combate la violencia sexista:

- Sé dueña de tu propia vida.
- No limites tu vida, pon límites a lo que no te gusta.
- Vive la sexualidad libremente, con quien quieras y cuando quieras.
- Mujeres, confiad en vuestro criterio: si te estás sintiendo agredida, es que se trata de una agresión.
- Termina con la desigualdad, construye relaciones en igualdad.
- Responde a los agresores; párales los pies, tanto física como mentalmente.
- Deja de encorsetarte en identidades cerradas, limitadoras y estereotipadas.
- Marca las reglas de tu propia vida y sé lo que quieras ser, pasa de los cánones de lo que una mujer y un hombre deben ser.
- Crea relaciones sanas con todas las personas entendiendo su diversidad, orientación y diferencia sexual.

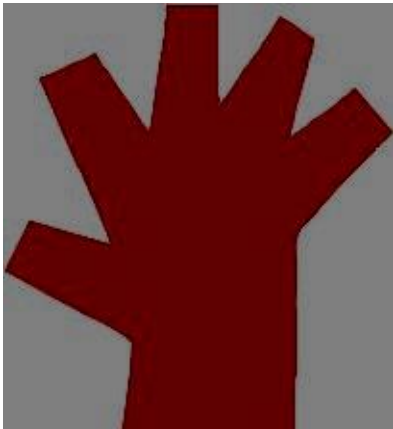
Recursos generales para prevenir agresiones:

- La calle, la noche, el día, las fiestas, son para el disfrute de todas las personas.
NO seas cómplice, actúa y di no a los agresores.
- **NO** te quedes al margen, actúa. Tu papel es importante.
- Recuerda a los agresores que **NO** es **NO**.
- Una mujer tiene derecho a decidir lo que quiere y lo que no.
- Ser plasta o baboso **NO** es ligar, es agredir.

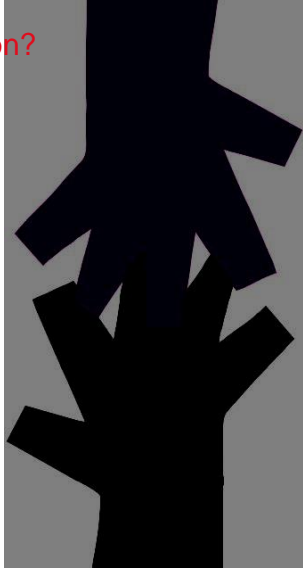
¡Mujer! ¡Empodérate! ¡Tú lo vales!

- Camina con seguridad, cuanto más insegura vayas más vulnerable te verán. Ocupa tu espacio vital.
- Confía en tu propio criterio. Si sientes que algo va mal "Actúa". Solo tú sabes si algo te gusta, te molesta o te agrede. ¡Tú decides!
- Recuerda tu derecho a decir "NO". Nadie tiene derecho a imponerte nada que no quieras. Tu cuerpo es tuyo.
- Quien bien te quiere, te quiere bien, te tratará con respeto. No admitas malos tratos.

¿Qué hacer **SI VES** una agresión?

- Si piensas que una mujer está en situación de agresión, dirígete a ella. Pregúntale si está bien, si necesita ayuda.
- Haz saber al agresor que rechazas la situación, que no te parece ni divertido, ni normal agredir a las mujeres.
- Si a una amiga tuya su pareja le maltrata, hazle saber que no es normal, que no está sola y dale información o acompáñala a buscar ayuda.
- No toleres las agresiones, actúa y denuncia este tipo de situaciones.

Guarda esta tarjeta en tu cartera.

Aquí encontrarás teléfonos y recursos de utilidad:

- Emergencias: **112 SOS Navarra**
- Policía Municipal: 092
- Servicio de Atención a las víctimas del delito

Orientación y Atención a víctimas

Horario de 9 a 13 h. todos los días de sanfermin que no sean festivos.
Tel. 848-423376

Resto del año de lunes a viernes de 8'30 a 14'30 h.

24 horas atención psicológica a través del teléfono **112 de SOS Navarra**

Calle M^o de Irache 22- 1°

Guarda esta tarjeta en tu cartera.

• Servicio de Atención Jurídica a la Mujer :
Servicio gratuito. Teléfonos y horarios de consulta:

- Sanfermines y verano: De lunes a viernes de 10h a 12h.:
948 221475

- Resto del año: De lunes a viernes de 16:30h a 18:30h.:
948 221475

- 24 horas: A través del teléfono

112 de SOS Navarra

- Dirección: Colegio de abogad@s, Av. Ejercito n^o2-10°

- Servicio Municipal de Atención a la Mujer 948420940
C/ Marcelo Celayeta 51 bajo (Carbonilla) de lunes a viernes de 8:00h a 15:00h, en sanfermines cerrado.
- Teléfono de iniciativa ciudadana de denuncia social de agresiones sexistas: 699 687 687

Aquí encontrarás teléfonos y recursos de utilidad:

- Emergencias: **112 SOS Navarra**
- Policía Municipal: 092
- Servicio de Atención a las víctimas del delito

Orientación y Atención a víctimas

Horario de 9 a 13 h. todos los días de sanfermin que no sean festivos.
Tel. 848-423376

Resto del año de lunes a viernes de 8'30 a 14'30 h.

24 horas atención psicológica a través del teléfono **112 de SOS Navarra**

Calle M^o de Irache 22- 1°

• Servicio de Atención Jurídica a la Mujer :
Servicio gratuito. Teléfonos y horarios de consulta:

- Sanfermines y verano: De lunes a viernes de 10h a 12h.: 948 221475
- Resto del año: De lunes a viernes de 16:30h a 18:30h.: 948 221475
- 24 horas: A través del teléfono

112 de SOS Navarra

- Dirección: Colegio de abogad@s, Av. Ejercito nº2-10°

- Servicio Municipal de Atención a la Mujer 948420940
C/ Marcelo Celayeta 51 bajo (Carbonilla) de lunes a viernes de 8:00h a 15:00h, en sanfermines cerrado.
- Teléfono de iniciativa ciudadana de denuncia social de agresiones sexistas: 699 687 687

MUJERES, ¿qué hacer ante una agresión?

Elaborado por:

quedado en un intento)

- Ante una situación de agresión grita “fuego” para llamar la atención de la gente
- Si una situación no te gusta, hazlo saber (aunque sea un conocido). Dilo claro y contundentemente. ¡NO es NO!
- Si te acosan o maltratan, respáldate en tus colegas, cuenta lo que te pasa. Busca ayuda. ¡NO estás sola!
- Recuerda que tu mirada, voz y cuerpo son armas para enfrentarte a los agresores. Si has sufrido maltrato o una agresión sexual (aún si te has defendido y se ha

- Aunque todavía no quieras denunciar, recuerda que si te lavas el cuerpo, se pierden pruebas que te pueden ayudar de cara a un juicio.
- Llama a alguien de confianza, amistades o familiares, para que te acompañen.
- Acude a un hospital o juzgado y cuenta lo que te ha pasado para recibir atención forense.
- Cuando te apetezca acude a grupos de mujeres. Busca ayuda entre las personas capacitadas para ello. ¡No estás sola!

Berdins
area
Adaptado

por:

Grupo del Consejo

POR UNAS

FIESTAS

de la Asociación Amedna y Colectivo

Mujer Urbanas en

LIBRES DE

Servicio Municipal de Atención a la Mujer

AGRESIONES

SEXISTAS

mine
s en
Iguad
dad
en el
que
partici
pan:

representación de las asociaciones de mujeres del Consejo
Municipal de la Mujer

Plataforma de mujeres contra la violencia

sexista Asociación Kattalingorri

Plataforma Gora Iruñea!

Representantes de toda la Corporación Municipal

Oficina Jurídica de Atención a las víctimas del Gobierno de Navarra

Áreas municipales de Bienestar Social e Igualdad, Educación y

Cultura y Seguridad Ciudadana

Annex 2 – Vitoria Gasteiz

Unas fiestas comprometidas con la igualdad

Mujeres

- Nosotras en fiestas disfrutamos y defendemos nuestro espacio y nuestros derechos.
- Si una situación no te gusta hazlo saber aunque se trate de un conocido. **¡NO es NO!** y tu decisión tiene que ser respetada.
- Si has sufrido una agresión, busca ayuda, **¡NO ESTÁS SOLA!**

Hombres

- Recuerda: **NO es NO**, ni tú ni nadie puede decidir por ella.
- Ser plasta o baboso no es ligar, **es agredir**.
- **NO SEAS CÓMPLICE**, actúa y di **no** a quienes agreden.

Si eres joven ¡expresa tu rechazo a la violencia contra las mujeres!

¡PONTE TUS CHAPAS Y GORRO!

Puedes recoger tu gorro el día 4 de agosto en la Cuesta de San Francisco esquina con C/Cuchillería desde las 16:00 h. (hasta agotar existencias).

Los días 4 y 6 de agosto, los bici-taxis recorrerán el centro de la ciudad repartiendo las chapas

contra las agresiones sexistas.

Annex 3 – Madrid

COMUNICADO OFICIAL Centro lanza la campaña “La calle y la noche también son nuestras”

Personal municipal de la Junta del distrito repartirá carteles en los locales de ocio, especialmente los nocturnos, explicando en qué consiste .

El distrito Centro pone en marcha hoy la campaña "La calle y la noche también son nuestras. Por un Madrid libre de violencias machistas", que se desarrollará principalmente en locales de ocio nocturno y que tiene como objetivo la recuperación de los espacios públicos para las

mujeres.

El concejal presidente del distrito Centro, Jorge García Castaño, explica que "la campaña nació a raíz de los actos por el 25 de noviembre, Día Internacional contra la Violencia de Género, en la que el Ayuntamiento propuso que los distritos ideáramos alguna campaña de sensibilización sobre el tema, y se nos ocurrió visibilizar estos comportamientos que se dan a veces en los locales de ocio nocturnos, en cómo se cuestiona a veces la presencia de mujeres, solas o acompañadas, en este tipo de locales".

García Castaño señala que "los espacios públicos son de mujeres y hombres, hay que recuperar para las mujeres aquellos espacios en los que a veces se cuestiona su presencia y que son, por otra parte, donde más habitualmente se producen este tipo de situaciones de violencia machista contra las mujeres". "La violencia -apostilla el concejal- tiene muchos niveles. No estamos hablando de agresiones sexuales o violencia física, sino de una violencia de más baja intensidad, quizá a veces solo verbal pero que por eso, precisamente, pasa más desapercibida y es

igualmente grave y peligrosa".

La campaña -para la que se ha contado con la colaboración de asociaciones feministas del distrito- consta de carteles y *postalfree* que se distribuirán en un buen número de locales de ocio del distrito. Se hará poco a poco porque tal como señala García Castaño "el personal municipal que reparte estos carteles no solo van y los colocan, sino que informan a los responsables de los bares en qué consiste la campaña".

Los locales que participen en la misma también exhibirán en un lugar visible un sello que les identifica como colaboradores. Y no será un simple adhesivo sino toda una declaración de intenciones porque, tal como señalan fuentes municipales, el sello quiere indicar "si tienes comportamientos machistas y no respetas a las mujeres, mejor quédate en casa, porque en este local no eres bien recibido".

Annex 4 – Zaragoza

Campaña POR UNAS FIESTAS SIN AGRESIONES SEXISTAS

1. PRESENTACIÓN

La violencia sexista tiene muchas formas, ámbitos y espacios donde se manifiesta, es una expresión de la desigualdad establecida social y culturalmente entre hombres y mujeres y una violación de los derechos de éstas.

Las Fiestas del Pilar, en nuestra ciudad, además de momento de diversión y convivencia para toda la ciudadanía, también son ocasión y escenario de agresiones sexistas de diversa índole y gravedad. En ocasiones se producen actitudes y conductas que desde la desigualdad pueden llegar a la ofensa, la intimidación, el abuso o la agresión.

El Ayuntamiento de Zaragoza, continuando y reconociendo el trabajo de los colectivos que han promovido esta propuesta en nuestra Ciudad en años anteriores, inicia este año 2015 la campaña **NO es No, por unos Pilares sin agresiones sexistas**, desde su compromiso con la prevención y erradicación de las actitudes y comportamientos sexistas y con el objetivo de sensibilizar a la ciudadanía y activar su respuesta ante estas situaciones.

Para disfrutar de unas **fiestas igualitarias, es necesario el respeto** a la diversidad afectivo-sexual y al derecho de lesbianas, gays, transexuales, bisexuales e intersexuales a vivir unas fiestas en las que puedan expresarse libremente y con seguridad.

Parece imprescindible, que pongamos los medios y consigamos la respuesta ciudadana necesaria para conseguir unas fiestas libres de agresiones sexistas en las que todos y todas

puedan disfrutar de los espacios con seguridad y en libertad.

TELÉFONOS Y RECURSOS

- Emergencias 112
- Policía Nacional 091
- Policía Local 092

durante todo el año:

- Tfno. Contra la Violencia de Género 016
- Atención a la Mujer en Aragón (IAM) 900 504 405 FREE
- Oficina de Atención a Víctimas de Delitos Ciudad de la Justicia (Recinto Expo)
- Y en la Casa de la Mujer del Ayuntamiento de Zaragoza, de lunes a viernes de ocho de la mañana a nueve de la noche en la calle Don Juan de Aragón 2 (976 726040)

2. A QUIÉN SE DIRIGE?

SE DIRIGE A TÍ, PARA QUE

- Te impliqués en la construcción de la igualdad entre mujeres y hombres
- Seas consciente de los comportamientos que pueden hacer daño a otras personas aunque a ti te parezca que no tienen importancia
- Sepas actuar si en un bar o en algún espacio festivo has contemplado actitudes y comportamiento sexistas
- Sepas reaccionar cuando sientas vergüenza ante comportamientos machistas y ante bromas y comentarios ofensivos que no tienen ninguna gracia...
- Sepas que hacer si alguna vez tuviste que marcharte de un espacio festivo porque te estabas sintiendo agredida
- Seas consciente de tu derecho a que NO ES NO y de los recursos de los que dispones para responder a tus necesidades y empoderarte.
- Todas las personas tenemos derecho a disfrutar en libertad y con seguridad.

Toda la ciudadanía puede erradicar cualquier actitud, conducta o agresión sexista cada día... y también en fiestas. En ocasiones los espacios festivos donde puede darse un consumo abusivo

de alcohol u otras drogas se muestran mas permisivos con estas situaciones y es tarea de todos y todas acabar con las actitudes machistas y las agresiones sexistas. **NO es NO también en fiestas.**

3. DE QUÉ ESTAMOS HABLANDO?

En el día a día de las relaciones entre hombres y mujeres son frecuentes conductas sexistas que por su naturalidad y reiteración perpetúan la desigualdad y la discriminación.

Las conductas más leves se normalizan y se invisibilizan, al mismo tiempo que se buscan excusas para disculparlas o justificarlas: había bebido, ella provocó, parece que lo iba pidiendo, no es para tanto... Por eso muchas veces, pasan desapercibidas, nadie se fija en esas conductas o no se les da importancia, pero hay que tener claro que no se puede tolerar ningún tipo de conducta sexista, ninguna situación justifica una agresión.

Se trata de:

- Comportamientos verbales, no verbales y físicos, en función de la condición sexual de

una persona, que ofenden, humillan, intimidan o invaden el cuerpo de esa persona.

- Lo más frecuente es que sean mujeres las víctimas de agresiones sexistas, pero también pueden serlo hombres y mujeres por su aspecto o comportamiento en función de su identidad o condición sexual: LGTBIfobia
- Estamos hablando de piropos, comentarios, burlas y bromas, hacer fotografías, acercamiento físico excesivo, contacto físico deliberado y no aceptado, tocamientos... hasta agresión sexual y violación.

Las actitudes machistas son el primer paso para que puedan darse situaciones de violencia sexista

De hecho, nuestra Ley de Igualdad efectiva entre hombres y mujeres, (L.O. 3/2007, art. 7) define:

Definiciones

Violencia sexual:

Cualquier tipo de comportamiento de naturaleza sexual forzado por el agresor o no consentido

por la víctima.

La violencia sexual puede producir graves consecuencias psicológicas en las víctimas y a veces daños físicos.

ACOSO SEXUAL

es cualquier comportamiento, verbal o físico, de naturaleza sexual que tenga el propósito o produzca el efecto de atentar contra la dignidad de una persona, en particular cuando se crea un entorno intimidatorio, degradante u ofensivo. En el acoso sexual, hay una intencionalidad de índole sexual por parte de la persona acosadora Bromas sexuales, comentarios groseros sobre el cuerpo, tocamientos intencionados o accidentales de determinadas partes del cuerpo, pellizcar, proximidad excesiva, arrinconar...

ACOSO POR RAZÓN DE SEXO

es cualquier comportamiento realizado en función del sexo de una persona, con el propósito o el efecto de atentar contra su dignidad y de crear un entorno intimidatorio, degradante u ofensivo. En el acoso por razón de sexo hay una intencionalidad de burla y degradación sexista

por el hecho de ser mujer o no responder a los estereotipos tradicionales Formas ofensivas, ridiculizar o burlarse de las capacidades e inteligencia del otro género, utilizar humor sexista, ignorar o no tomar en serio la palabra de la mujer

4. QUÉ HACER:

Lo importante es tener claro que ninguna agresión sexista, de la gravedad que sea, puede tolerarse. Es necesaria la participación de toda la sociedad para terminar con estas actitudes y comportamientos.

En espacios de ocio, y especialmente en momentos festivos en los que el consumo de alcohol u otras drogas está presente, estas conductas pueden pasar inadvertidas o al menos pueden parecer poco importantes desde fuera, pero siempre son hirientes para la víctima.

Mirar para otro lado o no hacer nada, de alguna manera, **nos hace cómplices**.

Ante cualquier comportamiento sexista se puede intervenir manifestando el rechazo hacía esa conducta y dejando claro que no se va a tolerar

- No te calles, no lo permitas, no pases

- Presta ayuda, habla con la persona afectada
- Solicita ayuda, si la necesitas

Si crees que una mujer ha sufrido una agresión o pide ayuda

- Acércate a ella. Pregúntale como se encuentra y si necesita ayuda
- Cree lo que diga, no importa su estado ni si parece creíble o no su relato.
- No la dejes sola, trata de crear un espacio de seguridad para ella
- Pregúntale qué quiere hacer y respeta su decisión. Ten cuidado con no adoptar actitudes paternalistas
- Ayúdala a contactar con alguien que le pueda acompañar
- Según la gravedad de lo sucedido llama a la policía y trata de identificar al agresor y a otras personas que hayan sido testigos de lo sucedido

Si sufres una situación de acoso

- Haz oír tu voz, muestra tu disconformidad con la acción del agresor
- Si no es de gravedad y ocurre por primera vez, deja claro al agresor el rechazo a sus

pretensiones, acciones, actitudes y exígele que cese en ellas

- Házselo saber a tu grupo de amigos y amigas, seguro que **NO ESTÁS SOLA**
- El personal de protección civil, voluntarios de las fiestas y policía local están hay para ayudarte, puedes acercarte y pedir su apoyo.
- Si te sientes agredida y necesitas hablar con alguien, a través del 092 te pasaran con el teléfono de atención a mujeres victimas de violencia donde te escucharán y orientarán.

Si eres tú, quien tiene un comportamiento sexista:

- Piensa que esas conductas solo producen rechazo
- Aprende a darte cuenta de las conductas que hacen daño a otras personas para poder modificarlas.
- Respetar los derechos de las otras personas: no interrumpas, respeta los espacios y recuerda que los cuerpos de las demás no son objetos para tu disfrute.
- La diversidad enriquece las relaciones interpersonales. Date cuenta de los prejuicios con el físico y ahórrate los chistes misóginos, lesbófobos, transfobos y homófobos.

- El respeto, la libertad y la tolerancia son esenciales para la convivencia.
- Acosar no es ligar, si no te siguen el rollo es mejor que no insistas.

Y ante una agresión sexual

- Es conveniente acudir a un centro sanitario o servicio de urgencia
- Informar de lo sucedido a alguien de confianza
- Llamar a la Policía y/o servicios de urgencia
- Siempre hay tiempo para interponer una denuncia

Y RECUERDA:

- Sólo el agresor es responsable del ejercicio de su violencia
- Estar bajo los efectos del alcohol u otra sustancia ni justifica ni excusa el abuso. No es No
- Entre ligar y acosar hay notables diferencias: si no te hacen caso, si no responden a tus intentos de comunicación, si no te siguen el rollo, si cada vez tienes que mostrarte mas agresivo para llamar su atención... seguramente te estás pasando

Annex 5 – Barcelona

PROTOCOL CONTRA LES AGRESSIONS SEXISTES A LES FESTES MAJORS DEL POBLE-SEC¹

X Premi 25 de Novembre. 2015

Índex

- Títol del projecte
- Autores
- Temàtica tractada
- Àmbit territorial
- Objectius

¹Aquest és el projecte presentat i guanyador del premi X Premi 25 de Novembre 2015

- Població a qui s'adreça
- Organització per dur a terme l'acció proposada
- Pla de treball i calendari
- Resum del projecte
- Compromís de realització del projecte
- Relació d'annexos
- ← Annex 1: Proposta taller formatiu 2015
- ← Annex 2: Document del protocol 2015

1. Títol del projecte

Protocol d'actuació contra les agressions sexistes a la Festa Major del Poble-sec

2. Autors/es

Aquest projecte ha estat dissenyat de manera col·lectiva entre diverses entitats del Poble-sec: el grup de dones, lesbianes i trans de l'ateneu La Base i Castellers del Poble-sec.

Les persones que conformem el Grup motor som: Marta Pérez Fargas, Alba Arellano Arnedo i Carla Alsina Muro, en representació del Grup de Dones, Lesbianes i Trans de l'ateneu cooperatiu La Base, i Anna Regué Rocaspana en representació de Castellers de Poble-sec.

3. Temàtica tractada

Assetjament sexual a l'espai públic

Violències masclistes als entorns festius: Festa Major del Poble-sec

Des d'algunes entitats i col·lectius del barri del Poble-sec hem decidit abordar el sexisme a la Festa Major del barri, entenent el sexisme com una de les grans problemàtiques que impedeixen el lliure gaudi i convivència de totes. Per abordar aquesta qüestió, la nostra eina metodològica ha estat l'elaboració del *Protocol d'actuació contra les agressions sexistes a la Festa Major del Poble-sec*. Enguany, amb aquest projecte que presentem, volem donar sentit al protocol ja aplicat en la Festa Major 2015 i dissenyem aquesta proposta per fer un pas més en la lluita contra la violència masclista en els espais públics, l'assetjament sexual en contextos d'oci i en el nostre cas, també festius.

4. Àmbit territorial

Barri del Poble-sec de Barcelona.

En xarxa amb altres barris de Barcelona, com Gràcia, Sants i l'Eixample.

5. Objectius

Objectiu general

Aquest projecte neix amb la finalitat de dotar-nos d'eines personals i col·lectives que ens permetin detectar, respondre i eradicar les agressions sexistes a la festa major.

Objectius específics

- Generar espais festius segurs que permetin el lliure gaudi de totes.
- Donar visibilitat a les agressions sexistes en els espais de festa major.
- Dotar-nos d'eines que ens permetin detectar, respondre i eradicar les agressions sexistes

a la festa major.

- Dotar a la festa major i la seva programació de perspectiva de gènere de forma transversal.
- Sensibilitzar i formar als col·lectius directament implicats en l'aplicació del protocol.
- Generar les actituds necessàries que promoguin les relacions igualitàries realitzant accions formatives específiques sobre límits i consentiment.

6. Població a qui s'adreça

El marc territorial de l'aplicació d'aquest protocol és el barri del Poble-sec i el districte de Sants-Montjuïc, i concretament s'adreça:

- A totes les entitats i col·lectius que organitzen i participen de la Festa Major del Poble-sec.

- A totes les persones que gaudeixen de la Festa Major del Poble-sec
- A tota la xarxa d'agents de l'administració i institucions públiques de Sants-Montjuïc.

7. Organització per dur a terme l'acció proposada

Antecedents

El disseny i la implantació del protocol contra agressions sexistes a la festa major parteix de la detecció d'una necessitat: sentir-nos segures als espais de festa. Aquesta detecció es fa en el marc de l'espai de dones, lesbianes i trans de l'ateneu La Base al febrer de 2015. A partir d'aquí, sorgeix un grup motor que començarà a treballar en una proposta que pugui incloure també la

participació d'altres entitats del barri. En aquesta crida s'incorporen al grup motor representants de Castellers del Poble-sec. Entenent que la cultura popular i tradicional, en aquest cas, no està exempta d'agressions sexistes, i entenent també Castellers de Poble-sec com agent de participació tant en la Festa Major com en altres activitats del barri, creiem que és un molt bon marc per treballar aquestes qüestions. La proposta de treballar de manera col·lectiva tant en el disseny i en l'aplicació del protocol, així com en la presentació d'aquest projecte i la seva futura implementació, és una oportunitat per caminar cap a l'eradicació de les violències masclistes i concretament l'assetjament a les festes majors.

El protocol com a procés comunitari

Partint del fet que el *protocol* no és una guia, sinó que forma part d'un procés comunitari, ens

acollim a tres principis motivadors que guien la nostra intervenció: els espais de participació, la creació de materials didàctics i de difusió, i les accions formatives i la sensibilització.

- *Espais de participació*

El barri del Poble-sec compta amb diferents espais de participació comunitària. Les persones que integrem el grup motor del projecte formem part d'alguns d'ells.

En un primer nivell incidim en les nostres pròpies entitats i col·lectius. En un segon nivell, es crea un espai en xarxa amb les altres entitats i col·lectius que formen el grup motor.

En un tercer nivell participem de la *Comissió de festa major* que forma part de la Coordinadora

d'entitats de Poble-Sec, on s'agrupen les diferents entitats i col·lectius que organitzen la festa. Paral·lelament trobem espais comunitaris promoguts pel *Pla de desenvolupament comunitari*, així com agents de l'administració pública, com per exemple el Consell de Barri.

La nostra tasca en els espais de participació la centrem en la nostra vinculació en aquests espais. Per tant, la capacitat d'incidència per a realitzar tasques de difusió, sensibilització i promoció del protocol.

- *Creació de materials didàctics i de difusió*

Volem promoure accions comunitàries de sensibilització i conscienciació perquè la ciutadania esdevingui agent actiu en la identificació i eradicació de qualsevol forma d'assetjament sexual

vers les dones, lesbianes i trans als espais públics.

Per tal de dur a terme les accions formatives i de sensibilització elaborarem uns materials didàctics que ens serveixin per dinamitzar i transmetre les metodologies per obtenir un efecte multiplicador a altres indrets.

Per altra banda, produïrem materials de sensibilització que ens permetin difondre els missatges concrets. No podem entendre una bona sensibilització i prevenció sense una campanya comunicativa. Aquesta campanya, així com el material de difusió que utilitzarem, ens ha ajudat i ajudarà a l'hora de popularitzar i donar a conèixer l'existència del protocol. Entenem, a més, que la mateixa existència del protocol ja és un element de prevenció dissuasiva.

La campanya de difusió contempla dues fases: una fase prèvia que consta de l'enviament del protocol a totes les entitats, associacions i col·lectius del barri per donar-lo a conèixer. La difusió a mitjans de comunicació locals d'una nota de premsa i un annex amb el protocol. Falques a les ràdios locals del districte. Campanya *online* a xarxes. Elaboració de tríptics explicatius que expliquin què és una agressió i com es combat, cartells identificatius d'espais no sexistes ni discriminatoris, cartells que promoguin reaccions *empoderades* contra les agressions, cartells que derivin a la barra en cas de necessitar suport per a reaccionar davant d'una agressió, material gràfic com enganxines, xapes, etc.

La segona fase es duu a terme *in situ* durant l'espai festiu: donar visibilitat del protocol en els cartells informatius als espais de festa, falques informatives i dissuasives llançades des de la taula de so entre concert i concert i entre activitats. Manifest llegit abans dels concerts amb la

intenció de fer visible el protocol i deixar clar que aquest és un espai lliure de sexisme, convidant a tothom a prendre'n part. Donar visibilitat de casos d'agressions amb l'activació del protocol que contempla aturar la música i anunciar que hi hagut una agressió en aquest espai.

- *Accions formatives*

El *Protocol d'actuació contra les agressions sexistes a la Festa Major del Poble-sec* no s'entén només com una actuació reactiva, sinó com un procés que comença amb la formació i la sensibilització. Així doncs, la prevenció és una de les peces clau del procés.

Conèixer l'estructura per poder desmuntar-la, tenir eines personals i col·lectives per fer-hi front

és una de les prioritats del protocol.

Per això també comptem amb accions que fomentin l'*empoderament* de les dones a partir de donar visibilitat i la posada en comú de les seves experiències en relació a la desigualtat de tracte i l'assetjament sexual als espais públics.

En aquesta fase es contempen diverses accions: d'una banda, el disseny d'activitats de formació adreçades a les persones que conformen les entitats participants del protocol, així com de debat i d'identificació de violències, límits, consentiment, etc. Per altra banda, l'organització d'activitats per a la resta de veïns i veïnes del barri treballant aquestes qüestions. Aquestes formacions es divideixen en tallers d'una o dues sessions per a cada entitat, i estan pensades també per a realitzar-se a institucions públiques com escoles, instituts i altres ens públics.

En aquestes formacions es realitzarà una primera aproximació al coneixement sobre les violències masclistes, situarem aquestes al context d'oci i finalment passarem a l'abordatge individual, treballant habilitats i competències, partint de la socialització de gènere.

Les nostres eines metodològiques són les dinàmiques reflexives i de debat, i l'apropiació del llenguatge com a tret de sortida per començar a posar sobre la taula totes aquestes qüestions. Aquests espais són sempre mixtes. S'haurà de garantir que totes les persones que treballaran a la barra de l'espai de la festa major coneixen el protocol i les accions a desenvolupar.

(Veure annex amb proposta formativa)

8. Pla de treball i calendari

A continuació presentem el cronograma del pla de treball a realitzar que consta d'una planificació prèvia, de l'aplicació del projecte i de l'avaluació posterior.

La Festa Major de Poble-sec comença a organitzar-se a l'octubre (la primera reunió per les del 2016 s'ha fet el 13 d'octubre de 2015).

Octubre-desembre

En aquesta primera fase, que es basa en la planificació de les accions que durem a terme, ens plantejem:

- Reunions mensuals del grup motor per iniciar el projecte i fer seguiment de totes les fases. Hem de tenir en compte que aquestes trobades es repetiran fins la

finalització de la fase d'aplicació del protocol.

- Participació a les reunions prèvies de la Comissió de Festa Major.

Gener-maig

A partir del mes de gener comencem la fase d'implementació de les accions de prevenció:

- 10 tallers de prevenció de les agressions a entitats, instituts, escoles i altres espais de participació com centres cívics, espais de lleure, casals...
- Organització de 2 tallers d'autodefensa feminista.
- Organització de 2 tallers de noves masculinitats.
- Elaboració de material gràfic.
- Participació en mitjans de comunicació així com elaboració d'altres mitjans audiovisuals.

Maig-juny

En aquesta fase és on assolim els coneixements i les eines per aplicar el protocol.

- 4 tallers específics per preparar les respostes col·lectives front a agressions basades en l'aplicació del *Protocol contra les agressions sexistes a la Festa Major*. Aquests tallers van dirigits exclusivament a les entitats que organitzen la Festa Major
- Campanya de comunicació que inclou: disseny de materials de difusió, contactes amb mitjans de comunicació locals, campanya de difusió de xarxes socials...

Juliol

Aplicació del protocol a la Festa Major i seguiment de la mateixa.

Setembre

Creiem que aquesta és una de les fases més importants a tenir en compte per poder generar estratègies de millora de cara a fer que el projecte que presentem sigui cada vegada més complet i s'acabi ajustant als nostres objectius i necessitats.

- Assemblea interna de cada entitat en relació a l'aplicació del protocol.
- Assemblea general de valoració del protocol amb les entitats participants així com propostes per a l'any següent.

9. Resum del projecte

Protocol d'actuació contra les agressions sexistes a les festes majors del poble sec

Aquest projecte ha estat dissenyat de manera col·lectiva entre diverses entitats del Poble-sec: el grup de dones, lesbianes i trans de L'ateneu La Base i Castellers del Poble-sec.

La temàtica que aborda és l'assetjament sexual a l'espai públic amb un especial focus sobre les

violències masclistes als entorns festius, i en concret a la Festa Major del Poble-sec. El projecte es basa en l'elaboració i aplicació d'un protocol d'actuació contra les agressions sexistes a la festa major del Poble-sec.

L'àmbit comunitari del projecte es centra en el barri del Poble-sec, i es dirigeix, principalment, a totes entitats, organitzacions i col·lectius que participen en l'organització de la festa major. Tanmateix, per tal de que el protocol tingui èxit, l'objectiu final és poder arribar a tot el veïnat del barri i a totes les persones que gaudeixen de la festa major.

L'objectiu principal és prevenir i eradicar els casos d'assetjament sexual i per raó de sexe/gènere a la festa major. El protocol pretén ser una guia per a la prevenció, detecció, actuació i resolució d'aquests casos. Altres objectius més específics estan centrats en aconseguir espais de festa segurs que permetin el lliure gaudi de totes, visibilitzar les agressions sexistes en els espais de la festa major, dotar-nos d'eines que ens permetin detectar i respondre davant d'aquestes

agressions, sensibilitzar i formar als col·lectius implicats en l'aplicació del protocol i dotar la festa major i la seva programació de perspectiva de gènere.

L'aplicació del protocol consta de diverses fases. Una primera de contacte i apropament a totes les entitats del barri; una segona, de formació, on es fan tallers de sensibilització, d'explicació i pràctica del protocol als col·lectius i entitats del barri; una tercera de campanya de difusió i comunicació; una quarta, que es basa en l'aplicació del protocol en sí durant els dies de festa major; i una última part de valoració i millora del protocol de cara a l'any següent.

11. Compromís de realització del projecte en cas que resulti premiat

El grup motor del *Protocol contra les agressions sexistes al Poble-sec*, conformat per Carla

Alsina, Marta Pérez, Anna Regué i Alba Arellano, ens comprometem a executar el projecte durant la preparació i les festes majors del Poble-sec de 2016.

TALLER PROTOCOL 15/07/2015

1. Escalfament (15')

1. ràpid-lent	Caminem per l'espai i canviem de ritme, primer guiem nosaltres, després demanem que segueixin qui canviï de ritme.	Dinamitza: Anna i Carla
2. mira't i saluda't	Caminem per l'espai, ens mirem als ulls, quan diguem “JA!” parem davant la persona que tinguem més a prop i ens presentem. (intentem que es conegui tothom).	Observen i controlen temps:

3. tanca els ulls	Caminant per l'espai, quan diguem “JA!” tanquen els ulls i demanem que senyalin: p.ex: qui porta una faldilla vermella// on es la porta de sortida.	Marta i Alba
-------------------	--	-----------------

2. Presentació del taller (5')

Presentació	Rodona assegudes a terra. Tindrem un “papelògraf” amb els títols i temps d'activitats apuntat i penjat a la paret.	Dinamitza: Marta
-------------	--	-------------------------

3. Dinàmiques límits i consentiment (55')

<p>Cercle del Sí</p>	<p>Màxim 10 persones per cercle. S'asseuen en rodona. Consigna: demanar canvi de lloc a partir de la mirada (poc gest), la persona sol·licitada pot accedir o no. Si accedeix mantenen la mirada fins que s'asseuen de nou. (8 min.)</p> <p>Iniciem debat totes juntes: Què ha passat? Com us heu sentit? (propostes per incidir: Inèrcia del grup: Molt sí, molt no. Què us passa amb dir que sí/que no, i com us sentiu amb això. (12 min.)</p>	<p>Dinamitzem:</p> <p>Totes</p> <p>Controla temps: Anna</p>
<p>Límits en 3</p>	<p>Fem 2 grups, un que estarà a la paret, i la resta. La dinàmica tracta que la gent camini cap a la paret mentre qui està a la paret ha de posar el límit. A la</p>	<p>Dinamitzen:</p>

gent de la paret els hi diem que han de posar el límit quan vulguin que l'altre pari. La resta els portem a un lloc a part i els hi anem donant cada vegada una consigna (10 min.):

1a: el de la paret posa el límit on vol // l'altre no entén de límits.

2a: el de la paret posa el límit on vol // l'altre accedeix a parar si el límit és clar.

3a: el de la paret posa el límit on vol // l'altre accedeix al límit.

Debat en cercle. Quines creieu que eren les consignes? Què ha passat? Com us heu sentit?

Aterrar a la realitat: passa de manera quotidiana? (10

Marta i Alba

Observen i controlen temps:

Carla i Anna

	min.)	
Classificar agressions	<p>Tenim paperets amb enunciats escrits. Dividim el grup en 3 subgrups. Donem paperets. Demanem que facin 2 pilons, un piló és el que pensen que són agressions, l'altre el que no. Sempre s'han de llegir en context de festa. Demanem que cada decisió que prenguin estigui argumentada. (10 min.)</p> <p>En cercle debatem. Quines ens han costat més de decidir, per què, diferents percepcions. (15 min.)</p>	<p>Dinamitzen:</p> <p>Totes</p> <p>Controla temps: Marta</p>

4. Explicació del protocol (10 min.)

Protocol	En cercle, tothom té còpies del protocol. Expliquem objectiu <i>empoderament</i> . Sempre que hi hagi una reacció li donem suport. Parlem de les coses que cal tenir en compte.	Anna
----------	---	------

5. Roll playing Actuació davant agressió (45 min.)

	La idea és representar context de festa. Les dinamitzadores fem el <i>roll playing</i> i la resta de gent s'ha de posar en el paper de la gent de barra i gent que està de festa. S'han de seguir els	Dinamitzem TOTES Controla temps: Alba
--	---	--

passos del protocol.

Situació 1: Una noia està ballant i ve un noi, se li acostava i li toca el cul. Ella es gira, reacciona i el noi li diu: “Això et passa per portar faldilla!” La noia es rebotava, li diu al noi que marxi. Ella es queda ratllada, però el noi s'ha allunyat tot rallat també.

La barra reacciona o no. La idea és que si hi ha una reacció per part de la

persona agredida, des de la barra es pugui donar suport o directament no reaccionar.

Parlem una mica del què ha passat. Com hem reaccionat? S'ha seguit el protocol? Era fàcil de seguir en aquesta situació?

(15 min.)

Situació 2: Dues noies estan lligant entre elles i arriba un noi i s'hi fica enmig insistint en fer un trio. A elles

no els interessa, però ell segueix insistint dient que el que necessiten és una “polla”. Hi ha baralla verbal i una d'elles s'acosta a la barra avisant que hi ha un tio babós molestant al personal.

La barra reacciona.

Parlem una mica del què ha passat. Com hem reaccionat? S'ha seguit el protocol? Era fàcil de seguir en aquesta situació?

(15 min.)

Situació 3: Babós/a que s'apropa molt des de darrere a un grup de noies. Elles no estan a gust, però no s'atreveixen a reaccionar.

La barra reacciona. La idea és que les persones de la festa se n'adonin i vagin a preguntar a les persones si se senten agredides

Parlem una mica del què ha passat.
Com hem reaccionat? S'ha seguit el

	protocol? Era fàcil de seguir en aquesta situació?	
--	--	--

	(15 min.)	
--	-----------	--

6. TANCAMENT (10 min.)

Valoració-preguntes-dubtes	Obrim torn de valoració, preguntes, dubtes, coses que s'han quedat sense parlar	Dinamitzem TOTES Controla temps: Carla
----------------------------	---	---

TOTAL TEMPS: 2 hores 20 minuts.

